

CABLE-metoden i den diakonala verksamheten

Finns det ett behov av metoden i de svenska församlingarna i Vasa och Korsholm?

Susanne Blomqvist
Ida Svenlin
Susanne Vesterlund
Kristina Örn

Examensarbete för utbildning till socionom

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Susanne Blomqvist, Ida Svenlin, Susanne Vesterlund, Kristina Örn

Utbildning och ort: Utbildning till socionom, Åbo

Handledare: Johanna Wikgren-Roelofs

Titel: CABLE-metoden i den diakonala verksamheten. Finns det ett behov av metoden i de svenska församlingarna i Vasa och Korsholm?

Datum 8.5.2017

Sidantal 47

Bilagor 2

Abstrakt

Detta examensarbete beskriver CABLE-metoden i den diakonala verksamheten. CABLE-Community Action Based Learning for Empowerment - är en grupphandledningsprocess där många olika resursförstärkande metoder används för att stärka människors egen förmåga att påverka sin livssituation på ett positivt sätt.

Syftet är att reda ut hur metoden skulle fungera i den diakonala verksamheten i Vasa och Korsholm. Frågeställningarna lyder: Vilka former av verksamhet finns nu? För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget? Varför kunde CABLE-metoden vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna?

Examensarbetet består av en litteraturdelen och en empirisk del i form av fokusgruppintervju. I litteraturdelen beskrivs den diakonala verksamhetens prioriteringar. Vasa svenska församling och Korsholms församling beskrivs utgående från statistikuppgifter. CABLE-metoden och teorin bakom den - empowerment - behandlas. Fokusgruppintervjuerna i den empiriska delen har analyserats med kvalitativ innehållsanalys. Resultaten från studien visar att det i de båda församlingarna finns ett stort utbud av verksamhetsformer. Det saknas specifik verksamhet för ensamstående mammor, invandrare, ensamstående äldre, personer med psykisk ohälsa, arbetslösa och daglediga samt ensamstående kvinnor och män. Denna grupp av människor är sådana som skulle gynnas av att delta i en CABLE-grupp, vilken i motsats till församlingarnas nuvarande gruppverksamhet, riktar sig till alla oberoende av bakgrund, tro, intresse och livssituation.

Språk: Svenska

Nyckelord: CABLE (Community Action Based Learning for Empowerment), voimaantumien, empowerment, fokusgruppintervju, diakoni

OPINNÄYTETYÖ

Tekijät: Susanne Blomqvist, Ida Svenlin, Susanne Vesterlund, Kristina Örn

Koulutus ja paikkakunta: Sosionomi, Turku

Ohjaaja: Johanna Wikgren-Roelofs

Nimike: CABLE-menetelmän käyttäminen diakoniatoiminnassa. Onko menetelmälle tarvetta Vaasan ja Mustasaaren ruotsalaisissa seurakunnissa?

Päivämäärä 8.5.2017

Sivumäärä 47

Liitteet 2

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä kuvaillaan CABLE-menetelmän käyttöä diakoniatoiminnassa. CABLE (Community Action Based Learning for Empowerment, suomeksi myös Kaapeli) on yhteisövalmennusta, jossa käytetään useita voimauttavia menetelmiä. Tavoitteena on tukea ihmisten kykyä vaikuttaa myönteisesti omaan elämäntilanteeseensa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten menetelmä toimisi Vaasan ja Mustasaaren diakoniatoiminnassa. Kysymyksenasettelu on seuraava: Mitä toimintamuotoja tällä hetkellä on käytössä? Mille kohderyhmille suunnattua toimintaa ei tällä hetkellä ole? Miksi CABLE-menetelmä voisi olla toimiva ja täydentävä vaihtoehto seurakuntien toiminnassa?

Opinnäytetyö koostuu kirjallisuusosasta ja empiirisestä osasta, joka on toteutettu fokusryhmähaastatteluna. Kirjallisuusosassa kuvataan diakoniatoiminnan ensisijaiset tavoitteet. Vaasan ruotsalainen seurakunta ja Mustasaaren seurakunta kuvaillaan tilastotietoja käyttäen. CABLE-menetelmä ja voimaannuttamisteoria, johon menetelmä perustuu, kuvaillaan. Empiirisen osan fokusryhmähaastattelujen analysoinnissa on käytetty kvalitatiivista sisällönanalyysia. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että molemmat seurakunnat tarjoavat laajasti monenlaista toimintaa. Kohdennettua toimintaa ei ole yksinhuoltajaäideille, maahanmuuttajille, yksinäisille vanhuksille, mielenterveyden häiriöistä kärsiville, työttömille ja ei-työllisille sekä yksinäisille naisille ja miehille. Tämä ihmisryhmä hyötyisi CABLE-valmennusryhmään osallistumisesta, joka toisin kuin seurakuntien tämänhetkinen ryhmätoiminta on suunnattu kaikille taustasta, vakaumuksesta, kiinnostuksenkohteista ja elämäntilanteesta riippumatta.

Kieli: Ruotsia

Avainsanat: CABLE (Community Action Based Learning for Empowerment), voimaantuminen, empowerment, fokusryhmähaastattelu, diakonia

BACHELOR'S THESIS

Author: Susanne Blomqvist, Ida Svenlin, Susanne Vesterlund, Kristina Örn

Degree Programme: Degree Programme in Social services, Turku

Supervisor: Johanna Wikgren-Roelofs

Title: The CABLE method in diaconal ministries. Is there a demand for the method in Swedish-speaking congregations in Vaasa and Mustasaari?

Date 8.5.2017

Number of pages 47

Appendices 2

Abstract

This study aims to describe the CABLE method in diaconal ministries. CABLE, i.e. Community Action Based Learning for Empowerment is a process involving support groups that work towards providing people with the abilities and resources needed to affect their lives in a positive manner.

The purpose of the study is to investigate how the method might be implemented in diaconal ministries in the Vaasa and Mustasaari congregations. The questions we have sought to answer are: Which type of activities are currently on offer? What target groups are still without activities? Why might the CABLE-method become a functional, complementary method within the ministries of these two congregations?

The first part of the study is a literature review of mainly statistical data that describes the two congregations respectively. Here we also lay out the priorities set for diaconal ministries in both Vaasa and Mustasaari. The second empirical part is based on interviews with a focus group. These interviews have been analysed using qualitative content analysis. The CABLE method and the theory behind it – empowerment – is also dealt with.

The results from the study show that both congregations offer a wide range of activities. However, there are no activities targeted specifically at single mothers, immigrants, elderly single people, people with mental problems, the unemployed and otherwise unoccupied women and men. These groups are people who would benefit from being involved in a CABLE group which, contrary to existing diaconal group activities, embraces all people regardless of their background, faith, interests and situation in life.

Language: Swedish

Key words: CABLE (Community Action Based Learning for Empowerment), empowerment, focus group interview, diaconal

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Litteratursökning och begreppsförklaring.....	2
1.3	Avgränsningar och arbetets uppläggning.....	3
2	Diakonal församlingsverksamhet.....	4
2.1	Diakoni.....	5
2.1.1	Diakonins ursprung.....	5
2.1.3	Evangelisk-lutherska kyrkans riktlinjer	9
2.2	Församlingarna i Korsholm.....	11
2.3	Vasa svenska församling.....	12
2.4	Utmaningar inom diakonin.....	13
3	CABLE-metoden	14
3.1	Bakgrund till CABLE-metoden i Finland	15
3.2	Empowerment.....	16
3.3	Empowermentprocessen i CABLE-metoden.....	22
3.3.1	Målsättningar och förutsättningar för empowerment.....	24
3.3.2	Jaguppfattningen.....	25
3.3.3	Tron på omvärlden	25
3.3.4	Positiv förändring.....	26
4	Metod, genomförande och etiska ställningstaganden	27
4.1	Fokusgruppintervju	27
4.2	Målgrupp och urval	28
4.3	Genomförande	29
4.3	Analysmetod.....	31
5	Resultat och analys	33
5.1	Vilka former av verksamhet finns nu?.....	34
5.2	För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget?.....	37
5.3	Hur kunde CABLE-metoden vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna?.....	39
6	Sammanfattande diskussion och kritisk granskning	41
	Källförteckning	45

Bilaga 1 (Forskningsförfrågan)

Bilaga 2 (Intervjufrågor)

1 Inledning

Församlingarna har idag många olika verksamhetsformer och ett digert utbud av gruppverksamhet. Vad har då en ny metod som CABLE att tillägga till de mångsidiga självhjälpsgrupper som redan finns i församlingarna? Det handlar om till synes samma saker som betonas; man blir delaktig i ett sammanhang i en grupp och stärks i det gemensamma delandet för en sak. Svaret ligger i att CABLE-grupper riktar sig speciellt till dem som inte hittar sin plats i församlingens andra grupper. Det gemensamma för deltagarna i en CABLE-grupp är en öppenhet för eller vilja till förändring. De resursförstärkande metoderna som används i CABLE-grupper främjar empowerment, vilket gör att människors egna resurser stärks genom insikten att det är möjligt att påverka sitt eget liv och sin vardag. Detta kan bli konkret livsförändrande.

CABLE-metoden har använts i Finland inom finsk församlingsverksamhet sedan 2009 och är i startgrupparna inom svensk församlingsverksamhet i Helsingfors. I Österbotten är CABLE-metoden ännu obekant, men planen är att metoden skall implementeras i hela Borgå stift. Inom utbildning till socionom med profileringen Kyrkans arbete utreder vi i detta examensarbete om det trots församlingarnas många olika verksamhetsformer finns utrymme och behov för gruppverksamhet grundad på CABLE-metoden, som ett komplement till redan befintliga arbetsmetoder.

Att starta CABLE-grupper i svenskspråkiga församlingar är en del av projektet "Där nöden är störst-diakoni på svenska". Projektet är ett samarbete mellan de svenska församlingarna i Helsingfors, Helsingfors Diakonissanstalt och Yrkeshögskolan Novia. Målet med projektet är att utarbeta verktyg, modeller och metoder som främjar empowerment bland sårbara och utsatta grupper. En del av projektet är att pröva ut CABLE-metoden som ett sådant verktyg. CABLE-metoden (Community Action Based Learning for Empowerment) har utarbetats i samarbete med Diakonia ammattikorkeakoulu (DIAK) och används på Diakonissanstalten i Helsingfors. Projektet är ett externfinansierat forsknings- och utvecklingsprojekt som förverkligas åren 2016-2018.

CABLE-grupper har ett klart stöd i kyrkans grundlära att ta hand om och visa barmhärtighet för de utsatta och svaga. Dessutom är empowermentprocessen i metoden ett konkret redskap som tillsammans med evangeliet kan frigöra och stärka en människa så att

hon kan ta makten över sitt eget liv och genom det dessutom bli en resurs för andra. I detta examensarbete fokuserar vi på de människor inom församlingarnas område vilka inte deltar i någon församlingsverksamhet men som är återkommande hjälpsökande inom diakonin, samt på vilket sätt CABLE-grupper kan implementeras i den diakonala verksamheten för att stärka dessa människor i deras utsatthet.

1.1 Syfte och frågeställningar

För att kunna starta CABLE-grupper bör man veta vilka behov som finns i församlingen. Detta har utretts för Helsingfors svenska befolknings del av sjukskötar- och socionomstuderande vid YH Novia våren 2016. Utredningen baserar sig på aktuell statistik samt intervjuer med bl.a. församlingsanställda.

Syftet med detta examensarbete är att reda ut varför CABLE-metoden skulle fungera i den diakonala verksamheten i Vasa och Korsholm. Frågeställningarna är följande:

1. Vilka former av verksamhet finns nu?
2. För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget?
3. Varför kunde CABLE-metoden vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna?

För att få svar på de två första frågeställningarna genomförs fokusgruppintervjuer med diakoniarbetarna i Vasa och Korsholms svenska församlingar, dessutom analyseras statistikuppgifter och verksamhetsberättelser från år 2016. Utgående från resultaten och den teoretiska referensramen om CABLE och empowerment, diskuteras sedan fram huruvida CABLE-metoden kan vara en fungerande kompletterande metod i församlingarna.

1.2 Litteratursökning och begreppsförklaring

Litteratursökning till den teoretiska bakgrunden görs via lokala bibliotek (Mariehamn, Närpes, Vasa ,Jakobstad) samt via Novias- och Åbo Akademis biblioteks sökmonitor. Även det vetenskapliga biblioteket Tritonia används. Som sökord används diakoni,

kaapeli, exposure, empowerment, inklusion, exklusion, voimaantuminen, marginalisering och delaktighet.

Centrala begrepp som återkommer i detta arbete är följande: *Diakoni* kyrkans sätt att omvandla kristen tro till handling, beskrivs i kapitel 2. *Karitativ* är ett teologiskt begrepp på vårdande. *Exposure* är en arbetsmodell där man tränar sig i att vara närvarande och observerande. *Empowerment* innebär att en person har makt över sin situation d.v.s. över personliga, socioekonomiska och miljörelaterade faktorer som påverkar hälsan. *Voimaantuminen* är det finska ordet på empowerment, 'voima = kraft, "man får kraft".

Marginalisering innebär att en människa p.g.a. olika orsaker befinner sig utanför samhället.

Inklusion innebär att en person innesluts i en gemenskap.

1.3 Avgränsningar och arbetets uppläggning

Valet att intervjua diakonerna i Vasa svenska församling och de svenskspråkiga församlingarna i Korsholm gjordes för att vi ville fokusera på Österbotten. I Österbotten finns både stora och små församlingar och förutsättningarna för fungerande gruppverksamhet är olika i en stad jämfört med verksamhet på landsbygden. För att få representanter från båda valde vi Vasa svenska församling och Korsholms församling.

Vi är medvetna om att vår undersökning inte kan jämföras med den som gjorts i Helsingfors, men den ger riktlinjer för hur förhållandena är i de österbottniska församlingarna och förhoppningsvis banar denna undersökning väg för CABLE-metoden i de svenska församlingarna i Österbotten.

Övriga anställda i församlingen samt socialarbetare kunde även ha fungerat som intervjuobjekt men eftersom inriktningen i studierna är diakoni valde vi att intervjua diakonerna. Vi valde också bort att analysera statistik från sociala sektorn, framom statistikuppgifter från de aktuella församlingarna, eftersom det var situationen i församlingen som intresserade. För att få en djupare insyn i diakoniklienternas verklighet,

önskemål och behov kunde vi även ha haft ett intervjutillfälle med dessa. Detta skulle i praktiken ha varit mycket tidskrävande och svårt att få ordnat varför vi avstod.

Teoridelen består av två delar. Den första delen handlar om den diakonala verksamheten i vilken CABLE-metoden skall implementeras och den andra delen handlar om CABLE-metoden och processen som sker i den – empowerment. I kapitel 2 förklaras begreppet diakoni och dess historia, varpå det nuvarande diakonala arbetet i Vasa svenska församling och Korsholms svenska församlingar beskrivs utgående från statistik och verksamhetsberättelser. Där kommer också upp vilka utmaningarna som finns inom diakoniarbetet idag.

I kapitel 3 beskrivs bakgrunden till CABLE-metoden och hur den fungerar. Empowerment behandlas i kapitel 3.2 där ett antal olika forskares syn på begreppet dokumenteras. Eftersom det finns en mängd forskning och litteratur kring empowerment avgränsas teorin till ett fåtal forskares syn på begreppet. Olika forskare har utarbetat sina egna modeller för empowermentprocessen men i detta arbete har valts att närmare beskriva J. Siitonens empowermentmodell (1999). Siitonen delar upp empowermentprocessen i olika delprocesser. Det som händer i grunden med människor då empowerment föds hos dem kan kopplas till den sociologiska teorin symbolisk interaktionism och detta har beskrivits i kapitlet om empowerment. Slutligen sammanförs teorin om empowermentprocessen med processen i CABLE-metoden.

Den empiriska delen i arbetet är fokusgruppintervju. Metoden och genomförandet beskrivs i kapitel 4. I kapitel 5 analyseras resultatet och svaret på frågeställningarna diskuteras. I kapitlet kopplas teori ihop med resultatet av forskningen. Kapitel 6 är en avslutande diskussion där arbetet granskas kritiskt.

2 Diakonal församlingsverksamhet

Den Evangelisk lutherska kyrkans styrdokument och strategier sammanfaller med CABLE-metodens tankar och grundprinciper. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har i Kyrkolagen (KL 1 kap, 2§) beskrivit de uppgifter kyrkan utför i samhället och diakoni hör till kyrkans grunduppgift. *I enlighet med sin bekännelse förkunnar kyrkan Guds ord och*

förvaltar sakramenten samt verkar också i övrigt för att utbreda det kristna budskapet och förverkliga kärleken till nästan.

2.1 Diakoni

Kyrkoordningen (KO 4:3) preciserar diakonin på följande sätt: *Församlingen och dess medlemmar skall utföra diakoniverksamhet, vars syfte är att ge en sådan hjälp som betingas av kristlig kärlek, särskilt till dem vars nöd är störst och vilka inte får någon annan hjälp.*

2.1.1 Diakonins ursprung

Enligt Esko Ryökäs (2009, 133) har det på kyrkohistoriens område publicerats en stor mängd biografier och historiker och det finns flera vetenskapliga analyser om diakonins utveckling under olika tidsskeden. Det har gjorts forskning om diakonin i Gamla och Nya testamentet och själva begreppet diakoni har analyserats, liksom dess innehåll skriver Ryökäs (2009, 130). Han menar att det förefaller sig som om förståelsen av begreppet diakoni håller på att förändras på grund av den senaste tidens nytestamentliga forskning. (Ryökäs 2009, 126)

Ordet diakoni används inte i Gamla testamentet men förekommer som tanke- och verksamhetsmodell (Ryökäs 2009, 130). Omsorg om andra och barmhärtighet var ett viktigt element i kyrkans historia skriver Kari Latvus (2009, 81). De grekiska orden *diakonia* (tjänst), *diakonos* (tjänsteutövaren) och *diakonein* (tjäna) finns omnämnt ett flertal gånger i Paulus brev i Nya testamentet (Latvus 2009, 87, Nordstokke 2011, 55).

Diakonos var ett vanligt ord på Nya testamentets tid. Nordstokke menar (enligt Collins 2002, 90-91) att en *diakonos* inte bara hade vanliga vardagsuppgifter utan även kunde vara tillhands vid religiösa måltider och vara ett sändebud från en gudom. Uppdraget (*diakonia*) var då att funktionera som budbärare, en som förmedlade kontakt och budskap (Nordstokke 2011, 54).

Under kristendomens tre första århundraden var *diakonos* en allmän församlingstjänare i lokalförsamlingen, utan något särskilt social-karitativt ansvar. Detta framträder vid studier av de apostoliska fädernas texter från ca 250 e.Kr (Latvus 2009, 91). Den allmänt utbredda uppfattningen att *diakonos* är en som tjänar vid borden och utför en ödmjuk tjänst, är kraftigt emotsagd av nyare forskning och bör därför justeras, skriver Nordstokke (2011, 54-55).

Att passa upp vid ett festbord kunde vara ett av många uppdrag en diakon kunde få men det är inte detta som är det betydande utan det är relationen till uppdragsgivaren vilket visar på att det inte handlar om ödmjuk och självutgivande tjänst. I stället innebär det rollen som förmedlare av ett viktigt budskap och som ”stigfinnare” i förverkligandet av kyrkans kall i världen eller enkelt sagt: En som är betrodd viktiga uppgifter och ansvarar för att de blir genomförda. (Nordstokke 2011, 55)

Begreppet diakon har i Nya testamentet ett annat bruksmönster än det som det har i vår kyrkotradition, vilken även är fallet för en rad andra kyrkliga begrepp, t.ex. präst, liturgi och mission. Förståelsen av dessa begrepp har blivit formade genom kyrkans långa historia, de mister inte sin mening om de nu inte används på exakt samma sätt som på Nya testamentets tid. (Nordstokke 2011, 59)

Under reformationen granskade man tjänsterna i församlingen. Sjukhusen och klostren hade spelat en viktig roll när det gällde krig, epidemier och fattigvård men de försvagades av tidens sociala, ekonomiska och religiösa förändringar. Med ordet diakon kan man under reformationstiden ha menat en präst på en lägre nivå, en lekman med social-karitativa uppgifter eller en församlingstjänare med ett social-karitativt ansvar. (Latvus 2009, 94)

På 1800-talet blev återgången till den bibliska tjänsten för diakoni en omfattande nytolkning av de gamla bibliska texterna och texterna från den tidiga kyrkan. Den moderna rörelsen gav en ny innebörd åt det gamla grekiska begreppet och införde en ny vokabulär med ord härledda ur *diakonia*. Det social-karitativa synsättet var framträdande i den tidiga kyrkans liv men hörde inte speciellt samman med den grupp av människor som benämndes *diakonoï*. Väsentliga kännetecken på kyrkan under dess första tid var socialt ansvar och kärlek till nästan och så är det också idag. (Latvus 2009, 93-97)

Att kyrkan väljer att ha diakoner är således inte i första hand i enlighet med ett påbud givet i Nya testamentet men utifrån teologisk vetenskap om vad det är att vara kyrka och att bibeln bör tolkas så att den ger mandat att vara en diakonal kyrka. Denna utgångspunkt gör diakonatet till något gott i kyrkan som försäkrar diakonalt ledarskap och kompetens, vilket hjälper kyrkan att ge uttryck för dess diakonala form genom konkret handling. (Nordstokke 2011, 63)

2.1.2 Diakonins utveckling i Finland

Kyrkan har alltid hjälpt de mindre bemedlade och denna tradition fortsatte i och med den lutherska traditionen. En betydande ändring jämfört med tidigare var en större ansvarsfördelning. Tvåregementsläran utgående från Luther, innebär bl.a. att staten fick ansvar för skötseln av sociala problem, som fattigdom. (Ketola et al. 2017)

Till kyrkans och prästernas verksamhetsområde har alltid fattigvården varit en del, ända fram till senare delen av 1800-talet (Malkavaara, 2009, 45). Diakonissanstalten i Helsingfors startade sin verksamhet 1867 under de svåra nöd- och hungeråren, detta gjordes i form av ett litet sjukhus för tyfuspatienter (Djupsjöbacka 2009, 162).

År 1900 publicerade pastor Otto Lillqvist två programskrifter i diakonala ämnen. Enligt Lillqvist var det nödvändigt att få stadgar som berörde diakonin införda i kyrkolagen. Hans skrift *Suomen kirkon diakoniakysymys* blev för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland en lärobok för utvecklandet av diakonin under följande årtionden. (Malkavaara 2009, 47)

När det gäller förståelsen av diakonens tjänst och diakonin har studierna av Gustaf Wingren haft en avgörande betydelse i nordisk kontext, skriver Stephanie Dietrich (2011, 105-106). I Wingrens avhandling ”Luthers lära om kallelsen” vilken han skrev 1942, framhävs positivt människors goda handlingar, oavsett en specifik kristen motivation. Även politiskt arbete är den kristnes kall, världen är självständig i förhållande till kyrkan, samtidigt som kyrkan och de kristna skall följa sitt kall i världen, inte för att nödvändigtvis göra den kristen, utan för att världen är Guds värld. De kristnas ansvar för världen, kallet till diakoni, understryks, samtidigt som det klargörs att diakonin har ett egenvärde, ”varje kristen är kallad att vara diakon”. (Dietrich 2011, 106)

Efter andra världskriget stiftades många lagar och förordningar gällande hälsovården. Församlingsdiakonissornas instruktion var nu att komplettera samhällets hälsovårdsarbete. Arbetsfördelningen diakonissor och hälsovårdare bestämdes så att diakonissorna koncentrerade sig på hemsjukvård av vuxna och äldre och hälsovårdarna på barnen. (Malkavaara 2009, 56-58)

Genom folkhälsolagen 1972 skapades i Finland ett brett system för sjukvårdens bastjänster under kommunens ansvar. Diakonissornas hemsjukvård räknades inte inom kommunens hälsovård. Kyrkans diakoniarbete sågs som ett holistiskt mötande av människor, speciellt inom själavård och den sociala, hälsofrämjande rollen som en utfyllnad av de luckor som välfärdsstaten lämnade. Genom samarbete med gatumissionen och arbete inom missbrukar- och kriminalvården mötte diakoniarbetarna de som levde under de svåraste förhållandena. Insamlingen Gemensamt Ansvar blev en riksomfattande angivare av fokus. Betydande resultat var att insamlingen nådde sådana klientgrupper som hade fallit utanför de samhälleliga stödformerna. Det här visar på det tänkesätt vilket diakonin utgick från, nämligen att kyrkans uppgift var att fungera som ett komplement till samhällets service och att uppmärksamma de vanlottade så att de kunde garanteras de förmåner som tillkom dem. (Malkavaara 2009, 61-64)

På 1980-talet kom enligt internationella förebilder frågan om marginalisering allt mera med i den samhällsvetenskapliga diskussionen. På 1990-talet hade man plötsligt en mycket omfattande skuldkris, som berörde tusentals hushåll i Finland. Diakoniarbetarna började hjälpa och de blev både skuldrådgivare och stöd för de skuldsatta. Diakoniarbetets klienter förändrades på grund av recessionen, de med mentala problem, de som gått i konkurs, de arbetslösa och andra som blivit medellösa begärde hjälp för annat än för sådant som var vanligt inom diakonin. De som begärde hjälp var sådana som inte fått hjälp på annat håll. Matbanker och bespisning för behövande upprättades. (Malkavaara 2009, 65-66)

I kyrkans forskningscentrals publikation (126/2017) skriver Veli-Matti Salminen att den största interna diakonala brytningen skedde senast under depressionen på 1990-talet då ett viktigt arbetsredskap inom diakoni blev den ekonomiska hjälpen. Tyngdpunkten i arbetet förflyttades från hembesök till mottagningar och man började möta människor i arbetsför ålder.

Efter folkhälsolagen 1972 har diakonin inte haft en tydlig roll inom det samhälleliga servicesystemet. Diakonin har självständigt och från egna utgångspunkter stött dem som är svagare i samhället. Vid diakoniarbetardagarna 2005 skickades en enkät ut, vilken visar att det som ökar mest i diakoniarbetarnas arbete är samarbete med socialtjänsten. Idag har diakonin en stabil ställning i det finländska samhället, som en form av socialt stöd. Från vanligt socialarbete skiljer det sig mest med sina grupporienterade arbetsformer. (Malkavaara 2009, 69-70)

2.1.3 Evangelisk-lutherska kyrkans riktlinjer

I de riktlinjer som fastställts i *En mötande kyrka* sägs att i centrum för kyrkans verksamhet står mötandet och relationerna och att varje medlem är unik och oersättlig. Strategin Vår kyrka har sex strategiska riktlinjer och en av dem är "Vi tar hand om de svaga". Kyrkan kallar människor till gemenskap med Gud och uppmanar till omsorg om medmänniskorna och skapelsen. Att fokusera på mötandet lyfter fram det som sker mellan Gud och människa och mellan människor. Mötandets betydelse härrör från kyrkans missionerande karaktär. Gud verkar genom möten. De skapar och upprätthåller människans förhållande till församlingen och formar individernas och samfundets liv på många sätt. Möten förutsätter rum och öppenhet, så att man kan ta hänsyn till människans livssituation, tankar och förhoppningar. Människors ålder, livssituationer och levnadssätt definierar behovet av och möjligheterna till möten. Att möta dem som hamnat eller lämnats utanför förutsätter aktivt uppsökande arbete av kyrkan. (En mötande kyrka 2014, 5-21)

De kristna är utsända, både som individer och som kyrka, för att älska sin nästa som sig själva och behandla andra som de själva vill bli behandlade. För kärleken till nästan ges inga alternativ. Det är kyrkans skyldighet att främja den. Kärleken till nästan kategoriserar inte människorna som enbart hjälpsamma eller hjälpbehövande. Var och en har något att ge varandra och var och en behöver något av varandra. (En mötande kyrka 2014, 22-23)

Man ser idag diakoni som central i en församlings verksamhet, hela församlingen har ansvar för sina medlemmars välfärd (Martola 2009, 102). Ryökäs (2009, 126) menar till och med att diakoni är den kyrkliga arbetsform som idag på ett väsentligt sätt legitimerar de västerländska protestantiska kyrkornas närvaro i samhället.

Biskop emeritus Gustav Björkstrand (Björkstrand 2008, 154) skriver att församlingarnas uppgift inte är att utgöra en del av det sociala nätverket, utan deras uppgift är att träda till där ingen annan har möjlighet att göra en insats. Församlingen är den gemenskap där vi får lära oss att visa varandra diakonal omsorg och kristen kärlek, skriver biskop Björn Vikström (2014, 98). Han skriver vidare att kyrkan är kallad att utgöra en diakonal gemenskap och att när man frågar människor i dagens Finland vad de mest uppskattar i kyrkans verksamhet nämner de ofta först arbetet bland hjälpbehövande av olika kategorier. (Vikström 2014, 114)

I publikationen, *Luthersk delaktighet* benämns diakonin som samhällsarbete i församlingarna eftersom diakonin är mångskiftande och man har att göra med ekonomi, mänskliga relationer, hälsa, rusmedel, arbetslivet och frågor rörande immigration. Enligt samma publikation är de mest traditionella arbetsformerna för diakonerna arbete bland äldre, mentalvårdsarbete och själavård men att förändringarna i samhället och de ekonomiska recessionerna under 1990- och 2000-talet har lyft fram den ekonomiska hjälpens och matbankernas betydelse. (Ketola et al. 2017, 161)

I diakonibarometern (Gävert 2016, 110) framkommer att diakoniarbetarna aktivt arbetar för att de utsatta skall kunna känna sig delaktiga i församlingen. Under 2000-talet har gemenskapsbyggande varit centralt i strategier och riktlinjer i den evangelisk-lutherska kyrkan. Men trots att kyrkan strävar efter att alla är välkomna fungerar det inte så i praktiken ännu. Diakonibarometern visar att diakoniarbetarna bjuder in människor till olika grupper i församlingen. De anser det viktigt att bygga upp och förstärka nätverk bland människor. När gemensamma aktiviteter ordnas motverkas polarisering och hatretorik.

Kyrkans diakoniarbete utgör ett arbetsfält för att möta problem i samhället och man tar verkligen tag i problemen. Att långvariga samhällsproblem som fattigdom och utsatthet övergår till att skötas av diakonin visar på svagheter i det offentliga välfärdssystemet. (Ketola et al. 2017)

I följande kapitel beskriver vi bakgrunden till de undersökta församlingarna, hur stora de är och vad som kännetecknar den diakonala verksamheten i dessa församlingar. Vi tar också upp aktuella utmaningar inom diakonin.

2.2 Församlingarna i Korsholm

Korsholms svenska församling och församlingarna i Kvevlax, Solf och Replot samt den finskspråkig församlingen i Korsholm bildar tillsammans Korsholms kyrkliga samfällighet och hör till Korsholms prosteri. I detta arbete fokuserar vi på de svenskspråkiga församlingarna och benämner dessa i fortsättningen församlingarna i Korsholm. Enligt statistikcentralens senaste siffror har Korsholms kommun ett invånarantal på 19 396 personer, församlingsmedlemmar i den evangelisk-lutherska kyrkan i kommunen uppgår till 15 846 personer (Sacrista, Församlingarnas folkmängd 2016, 2017), vilket gör en församlingstillhörighet till den evangelisk-lutherska kyrkan på 82%. Korsholms församling består av 5956 medlemmar, Kvevlax har 2608 medlemmar, Replot 1671 och Solf 1582 medlemmar. Totalt har dessa landsbygds församlingar knappa 12 000 medlemmar. (Sacrista, Församlingarnas folkmängd 2016, 2017)

I församlingarna i Korsholm arbetar fem personer inom diakonin. Under 2016 hade man inom diakonin totalt 1430 personliga möten med klienter, varav 900 var hembesök. På mottagning hade man 277 klienter och på andra platser 253 klienter. Telefon- och e-postkontakter var 1021 st. Antalet enskilda klienter var 580. Största andelen klienter var mellan 30-64 år. En annan stor grupp var över 74 år. Av diakonins klienter är den överlägset största delen ensamboende, andra stora grupper var pensionärer och personer utanför arbetslivet. De flesta kontakterna gäller bekymmer med ekonomin, relationsproblem samt hälsoproblem. (Sacrista, Uppgifter om församlingarnas diakoniverksamhet 2016, 2017)

Diakonin gör hembesök, vårdande besök och uppvaktningar samt besök till nyblivna änkor och änklingar eller om någon annan familjemedlem dött. Församlingen uppvaktar genom hembesök alla som fyller 90 år eller mera. Detta görs av en präst eller diakon. Gemensam födelsedagsfest ordnas för alla som under året fyllt 70 och 75 samt för de som fyllt 80 och 85. (Korsholms församlings verksamhetsberättelse 2017)

Ekonomiskt understöd till klienter i nöd uppgick år 2016 till en summa av 20 295 €. De största grupperna som erhöll understöd var ensamstående samt ensamförsörjare. Dessa klientgrupper ökar från år till år. Julgåvor delades ut i form av köpkort. Diakoniarbetarna delade även ut penninggåvor och donationer från föreningar och organisationer. Fördelningen av ekonomiska bidrag, gåvor och donationer gör församlingen i samarbete

med socialbyrån. (Korsholms församlings verksamhetsberättelse 2017, Sacrista, diakoniverksamhet 2017)

Regelbunden gruppverksamhet ordnas, t.ex. bönegrupp, samtalsgrupp DUV (De Utvecklingsstördas Vål) och missionssyfoering. Engångsevenemang ordnades i form av kvinnokväll, sorgeskväll och de äldres kyrkogångsdag. Prosteriet ordnade en träffdag för daglediga. Läger och utfärder ordnades, t.ex. för närståendevårdare, för pensionärer och för DUV:s samtalsgrupp. Förutom ovannämnda aktiviteter ordnas olika tillfällen i samband med Gemensamt Ansvar-insamlingen, olika missionsaktiviteter, jubiléer, jul- och vårfester. (Korsholms församlings verksamhetsberättelse 2017)

2.3 Vasa svenska församling

Vasa är en stad med 67 605 invånare (Statistikcentralen 2017). Församlingstillhörigheten i hela Vasa är 67%, varav Vasa svenska församling har 12 686 medlemmar (Sacrista, församlingarnas folkmängd 2016, 2017). I Vasa svenska församling arbetar 6 personer inom diakonin. Av diakonins klientkontakter har 228 skötts via hembesök, 838 på mottagningarna, 83 på annan plats och 584 kontakter har skett via telefon- och e-postkontakter. Antalet klientkontakter har varit 1733 under år 2016. Diakoniarbetarna har bland annat erbjudit hjälp vid mottagningarna, besök i hem, på institutioner samt per telefon. De flesta kontakterna gällde ekonomiska frågor, hälsa och sjukdom och relationer. Den största andelen klienter var i åldern 30-64 år, ensamboende och/eller utanför arbetslivet. (Sacrista, diakoniverksamhet 2017)

Diakonins syfte är att erbjuda mötesplatser och gemenskap och det har skett via fem olika pensionärsgrupper. Frivilliga församlingsmedlemmar hjälpte regelbundet till i pensionärsgrupperna. En samtalsgrupp för personer med kognitiv funktionsnedsättning träffades regelbundet och sorgegrupper ordnades. Lunchtillfällen, kallad vuxensoppan, erbjöd tillfällen för församlingsmedlemmar att umgås. En grupp för män - karagruppen - riktade sig till diakonins klienter och för dem ordnades bastukvällar, talkodagar och utfärder. Diakonerna har ordnat utfärder för pensionärer, funktionshindrade och personer med psykisk ohälsa. Ett konstläger och två läger för närståendevårdare har ordnats. Dövprästen har besökt de döva i Vasa. Ljuständningstillfällen har ordnats till minnet av narkotikaoffer och självmordsoffer samt på Alla helgons dag för de som avlidit under året.

I Vasa svenska församling har diakoniarbetarna främst varit på uppvaktningar till 85- och 95-åringar. Kaffeservering, kallad Parkcafé, har ordnats i kyrkparken och i kyrkans aula. Andaktsstunder, diskussion av andliga frågor och möjlighet till själavård och förbön fanns. (Vasa svenska församling, 2017, Sacrista, diakoniverksamhet 2017)

Matbanken har under år 2016 distribuerat matkassar. Förutom matkassarna har klienterna haft möjlighet att få köpkort/betalningsförbindelse till mataffärer främst för färskvaror och hygienartiklar och beviljats andra ekonomiska bidrag. I ekonomiska understöd betalades totalt ut 42 062€. Den klart största gruppen som tog emot bidrag var ensamstående och ensamförsörjare. Soppluncher serverades tre dagar i veckan på olika distrikt och lunchpass delades ut på diakonimottagningarna. Aktiviteter kring insamlingen Gemensamt Ansvar ordnades.

2.4 Utmaningar inom diakonin

Diakoniarbetet är ett utmanande och mångfacetterat arbete där den anställda ställs inför många svåra situationer som den hjälpbehövande kan befinna sig i. Enligt Diakonibarometern (Gävert 2016, 107) syns det att allt fler människor får det sämre ställt. Nästan 40% av diakoniarbetarna träffar varje vecka personer som har flera faktorer vilka skapar en sämre situation i vardagen. Sådana faktorer kan vara psykiska eller fysiska problem, arbetslöshet, ensamhet, långvarig fattigdom, överskuldssättning eller avsaknad av livslust.

Enligt resultat i diakonibarometern framkommer det, utifrån observationer gjorda av diakoniarbetare som arbetat över 10 och 20 år, att utsattheten går i arv från generation till generation. Var tredje diakoniarbetare uppgav att de möter andra och tredje generationen av utsatthet varje vecka, medan 40 % uppgav att de möter denna utsatthet varje månad. (Gävert 2016, 106).

Diakoni är en motkraft till utanförskap, men i likhet med andra äldre sociala rörelser har den diakonala rörelsen fått arbeta sig från en historia präglad av subjekt-objekt-tänkande. Diakoni var tidigare en verksamhet som verkade utifrån att ”vi hjälper dem”. Dagens sätt

att arbeta inom diakoni är mera präglad av subjekt-subjekt-tänkande, ett synsätt och förhållningssätt som hela tiden måste erövrats på nytt. Längre tillbaka definierades diakoni som att ”vårda sig om unga, gamla, sjuka, ålderstigna och andra som äro i behov av omvårdnad”. Dagens definition är ”att genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet möta varandra i utsatta situationer”. Diakoni handlar inte mera om att ge ”dem” något de saknar, utan mer om att stödja och stimulera till ett mer självständigt liv. Det handlar också om att få människor att tro på sig själva och sitt eget tänkande, få ett kritiskt förhållningssätt och få vissa grundläggande värderingar och normer om allas lika värde, jämlikhet och delaktighet. Fokus ligger på att stärka individens självtillit, integritet, sociala förmåga och autonomi. (Björklund et al. 2010, 89)

3 CABLE-metoden

CABLE är en metod som idag används bl.a. inom diakonal verksamhet. Begreppet CABLE är en förkortning av Community Action Based Learning for Empowerment. Enkelt kan man säga att det är en mångsidig metod där man tar uttrycket ”drömmen om en bättre värld” på riktigt (Porkka & Pentikäinen 2013, 5). Målet är att skapa ett samhälle där alla kan påverka och vara subjekt i sitt eget liv oavsett ursprung och härkomst, kön, tro, hälsa eller gåvor. I den som deltar i CABLE sker en inre process, en förändring som resulterar i empowerment.

Det finns ingen forskning ännu om CABLE-metoden men en del artiklar på Helsingin Diakonissalaitos webbsidor och dokument skrivna av Tony Addy, som är en bakgrundsgestalt i utvecklingen av CABLE. Material om CABLE har vi också fått via intervju med stiftssekreteraren i Borgå stift, Cecilia Forsén och med lektor Henrica Lindholm. Det finns även examensarbeten på yrkeshögskolenivå där CABLE-metoden behandlas.

Den centrala teorin bakom CABLE-metoden är empowerment. Det finns en hel del forskning om empowerment, däribland den finländska Juha Siitonens, vars forskning detta arbetes teoridel om empowerment till stor del stöder sig på.

3.1 Bakgrund till CABLE-metoden i Finland

CABLE-metoden har sin utgångspunkt i Diakoniaopisto i Järvenpää. Då man sommaren 1988 gjorde läroplanen för den nya diakoniutbildningen i Finland och funderade på framtida utmaningar i diakoniverksamheten kunde man konstatera att en utmaning är människors behov av att känna mera delaktighet och bli stärkta i sig själva, d.v.s. empowerment. Det var för den tiden en ny fokusering inom diakoniutbildningen. För att lärarkåren skulle stärkas i detta kunnande, tog man kontakt med Kyrkornas världsråd i Geneve för att få reda på var man i Europa har det bästa arbetssättet som stärker människor vilka lever i utsatta förhållanden. Man blev hänvisad till Tony Addy och William Temple Foundation i Manchester. Där startade ett samarbete mellan personer och institutioner i Finland och i Manchester, utgående från ett gemensamt brinnande intresse för att utveckla verksamhetsformer för marginaliserade personer och grupper. (Porkka & Pentikäinen 2013, 5, 14)

Ett stärkande arbetssätt vilket betonade delaktighet börjades därmed i Järvenpääs diakoniutbildning. Detta spred sig snabbt och utvecklades till ett internationellt samarbete med europeiska ekumeniska samarbetspartners. För att få struktur i detta samarbete grundades Veturi-nätverket 1997 i vars regi en intensivutbildning i empowerment ordnades för personalen 2002 och 2003. Åtta av Veturi-nätverkets samarbetspartners startade ett utbildnings- och utvecklingsprojekt i oktober 2005, kallad CABLE. (Porkka & Pentikäinen, 2013, pp. 15-17) I och med det projektet kom CABLE 2005 till Finland. Denna gemenskapsbyggande metod blev bestående på Helsingfors Diakonissanstalt. Helsingfors Diakonissanstalt anpassade CABLE till en kurs enligt sina egna behov och benämnde det "Kaapeli". (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.)

I formen "Kaapeli" har CABLE-metoden använts sedan 2009 och ca 1850 personer har sedan dess deltagit i någon CABLE-grupp i Diakonissanstaltens regi. Dessutom har finska församlingar använt metoden. Nu finns intresse för CABLE-grupper inom den svenska församlingsverksamheten och en pilotgrupp genomförs i Matteus församling i Helsingfors våren 2017. Cecilia Forsén och Henrica Lindholm är beredda att ta CABLE till det svenska Borgå stift. (Personlig kommunikation 24.1.2017).

Ursprunget till CABLE-metoden ligger alltså i teori om empowerment, därför är processen som sker i en CABLE-grupp just en empowermentprocess. I följande kapitel behandlas teori om empowerment och empowermentprocessen.

3.2 Empowerment

Forskare närmar sig begreppet empowerment från olika perspektiv och använder det i många olika sammanhang. Juha Siitonen (1999, 82 - 83, 96) har i sin forskning studerat litteratur där empowermentbegreppet används inom pedagogikvetenskaperna, socialpsykologi, sociologi, vårdvetenskap och affärshandel. Enligt honom är det engelska begreppet "empowerment" synonym med det finska "sisäinen voimatunne", alltså en inre känsla av kraft och ordet "voimaantumisen" beskriver bra hur empowermentprocessen går till, nämligen en inre styrka som växer fram hos människan. Innebörden av begreppet ligger också nära ordet motivation.

Empowerment innebär en medveten strävan att stärka och bemyndiga grupper och individer till att växa, inte genom att göra något för dem, utan tillsammans med dem. (Porkka & Pentikäinen 2013, 7)

Enligt Meeuwisse m.fl. introducerades begreppet Empowerment i USA på 1960-talet som ett sätt till självhjälp i olika förebyggande strategier och interventioner. Begreppet kommer från det latinska *potere* som betyder "to be able to". Begreppet empowerment har två betydelser som relaterar till varandra, 1) att ge makt eller auktoritet till och 2) att ge möjlighet eller tillåtelse.

Empowerment i socialt arbete är aktiviteter vars målsättning är att människor ska öka sin egen kontroll över sina liv. Begreppet innebär dels att man förändrar sitt sätt att tänka om sig själv till det positivare, dels att man inser att också samhällets strukturer kan förändras. Det centrala i empowerment är att man själv tar makten och kommandot över sitt liv och sin situation och inte väntar på att få tillstånd av någon annan. I och med det utvecklar människan sin uppfattning om sig själv - mindre skam, känsla av förnedring, skuld osv. och får mera självtillit och tillit till andra. Detta gör i sin tur att man känner sig mera värdefull som människa. Genom denna process förändras också människans syn på samhället runtomkring. Empowerment refererar således både till inre och yttre förhållanden, till egen inre insikt - och utsikt mot samhället och dess strukturer. (Meeuwisse 2016, 408)

Meeuwisse menar att det enligt Julian Rappaport (1981) alltid finns fler än ett sätt att lösa problem. Sociala problem är mycket komplexa och lösningen kan också vara mycket

komplex. Myndigheternas syn på att lösa problemen är kanske inte alls den rätta, utan den bästa lösningen kan ligga hos klienten själv. Det är viktigt att man som professionell i mötet med klienten uppmärksammar klientens behov av inflytande och självbestämmande. Klienten behöver inga råd om vad hen borde göra och inte göra. Istället bör man ta fasta på klienternas egna initiativ och deltagande i samhället. Klienternas synpunkter och önskemål bör tas på allvar. Den professionella skall stärka klientens självförtroende och tilltro till den egna förmågan att själva bestämma vilken sorts hjälp och stöd från samhällets sida man behöver. Dessutom skall den professionella undanröja hinder för klientens integrering i samhället. Meeuwisse hänvisar till en undersökning bland socialtjänstens socialbidragsklienter, som Starrin & Kalander och Blomqvist gjorde 2001. I den uppgav 2/3 av respondenterna att de kände sig maktlösa i sin livssituation. Denna maktlöshetskänsla hade att göra med känslan av skam och förnedring. Meeuwisse hänvisar till Gershen Kaufman (1993), som menar att maktlöshet är ett psykologiskt fenomen, en känsla som får stora konsekvenser i en människas liv då man upplever att man inte kan påverka sin situation inom sådana områden i sitt liv, där man har behov av trygghet d.v.s. i sin sociala och ekonomiska situation samt kring sin egen hälsa. (Meeuwisse 2016, 409 - 411).

Enligt Moula är de tre begreppen förändring, empowerment och lärande tillsammans viktiga inom socialt arbete. De flesta människor har förmåga att lära sig nya saker och använda denna kunskap när de behöver den = *lärande*. Detta gäller också beträffande att lära sig nytt om själva livet. Författaren benämner det empowerment genom lärande. Lärandet är det viktigaste som händer i interaktion mellan individen och samhället från det att man föds till dess man dör. Ordet lärande förknippas allt för ofta till lärande i skolan men lärande sker i alla möjliga sammanhang i samhället. Inom socialt arbete kan den professionella ses som den som stöder (empower) klienten med att lära sig ny kunskap för att kunna leva sitt eget liv utan professionell hjälp. *Förändring* är grunden i socialt arbete. Målet med det sociala arbetet är att skapa förändring i klienternas liv. *Empowerment* är en specifik förändringsprocess där klienten lär sig att använda sina egna resurser för att lösa sina problem och förändra sitt liv (Moula 2009, 102)

Enligt Forte och Moula lär man sig och utvecklar kunskap i sociala sammanhang och resultatet kan vara att man löser sina egna problem. Den sociologiska teorin symbolisk interaktionism kan ses som teoretisk grund för empowermentprocessen. Författarna

presenterar empowermentmodellen som en stark koppling mellan teori och praktik. Kunskap är en subjektiv verklighet, en mental konstruktion – alla tolkar, ser och förstår världen, omgivningen och livet från sina egna verkligheter. Fast många personer diskuterar kring samma sak kan verkligheten vara helt olika för de olika diskussionsdeltagarna. Samhället byggs upp och förändras i interaktion människor emellan. Interaktionister fokuserar på vad som händer mellan människor i samspel och inte alls på vilken personlighet de har eller från vilken kultur de kommer. Man lär känna varandra genom samtal. Ingen människa har en oföränderlig personlighet. Den professionella inom socialt arbete som har en interaktionistisk syn på sin klient ser att klienten har ett ”jag” (self), som kan förändras och genomgå en process mot förändring. Forte och Moula hänvisar till den kända sociologen Cooley, C.H. (1918) som anser att det alltid är möjligt att förändra och göra sin livssituation bättre. Cooley ansåg att begreppet hopp är viktigt i detta sammanhang. (Forte & Moula 2009, 32 – 36).

Alla människor har problem som man måste lösa. Forte och Moula hänvisar till Campbell (1995) och Dewey (1938) som menar att människan har en enorm kapacitet att lösa sina problem. Människans tankar utvecklas vid problemlösning eftersom ny kunskap föds. Denna lärandeprocess gäller för alla människor. Därför borde det inte vara förknippat med skam att ha problem. Det som däremot är viktigt är att själv kunna identifiera sina problem och att själv vara aktiv i att möta och lösa sina egna problem. I det sociala arbetet är det den professionellas roll att stödja klienten att ta sig igenom problemlösningssprocessen (Forte & Moula 2009, 38)

En av de nyare teoretikerna inom interaktionismen är amerikanen Dennis Saleebey som har ett biopsykosocialt perspektiv på socialt arbete. Han och hans kollegor har lyft fram empowermentperspektivet i socialt arbete. Enligt dem är det viktigt att ta fasta på individens egna resurser samt gruppens kraft. Man måste också respektera individens egna grupper och nätverk. I individens förändringsprocess måste man acceptera att det ibland går bra och ibland sämre. Det krävs att orka resa sig på nytt och på nytt och småningom gå vidare i livet. För att förändring skall vara möjlig är samarbete med andra viktigt för att stärka individens hälsa och välbefinnande (Forte & Moula, 41).

Empowerment innebär att individens kunskap, kompetens och självförtroende stärks och hjälper individen att göra självständiga och medvetna val. På så sätt frigörs klienten från

passivitet och inlärd hjälplöshet mot ett aktivt deltagande i sitt eget liv (Kostenius & Lindqvist 2006, 59). Individens egna kunskaper skall åstadkomma förändring och individens egenmakt skall komma till uttryck. Individerna skall känna att han är delaktig i beslut som tas som gäller honom. Följden av detta blir att individen blir kreativ och handlingskraftig och ökar sitt ansvarstagande för sin livssituation (Kostenius & Lindqvist 2006, 65).

Kostenius och Lindqvist hänvisar till den brasilianska pedagogen Paulo Freire (1921 – 1997), som hade tanken om empowerment som ledstjärna. Han kritiserade den rådande traditionen inom utbildningen som endast cementerade misär och fattigdom d.v.s. ”det sociala arvet”, som tycktes gå i arv från generation till generation. Han ansåg att utbildning istället skulle ge redskap åt människor så att de skulle kunna frigöra sig från denna negativa spiral och istället hjälpa sig själva till att förändra sina liv. Empowermentprocessen har som mål att individen skall utveckla egenmakt, kontroll, självförtroende, medvetenhet och stolthet. Det handlar om hjälp till självhjälp. Egenmakt medför möjlighet att påverka sitt eget liv. Empowerment främjar delaktighet. Empowerment utgår ifrån en jag-du-relation mellan människor och denna dialog är central. Människor ses som subjekt i sina egna liv vilka de anses kapabla att styra. Motsatsen till empowerment är relationer som bygger på över- och undersåtar. Undersåtarna anses inte veta sitt eget bästa och måste därför styras uppifrån. Översåtarna är experterna som vet hur undersåtarna skall leva sina liv. Författarna menar att en grundläggande förutsättning för bestående förändring i en persons liv är hjälp till självhjälp. ”*Det är bättre att lära någon fiska än att ge dem en fisk.*” Ordet empowerment används ofta på engelska eftersom det är svårt att översätta till svenska. Exempel på ord som beskriver empowerment är maktmobilisering, självförstärkning och vardagsmakt (Kostenius & Lindqvist 2006, 78 – 79).

Författarna Kostenius & Lindqvist hänvisar till Zimmerman (1990) och Ghaye (2001). Zimmerman definierade empowerment som ”*ett begrepp som förenar individens resurser och kompetenser med organisatoriskt arbete för social förändring*”. Ghaye betonade reflektionens betydelse vid empowerment d.v.s. att individer och grupper blir medvetna om sin livssituation och kan kritiskt analysera sitt eget liv eller verklighet. Nästa steg är att en vilja till förändring finns, att lösa sina problem så att livssituationen ändras till det bättre. Empowerment ökar genom reflektion, i synnerhet i grupp. En fördjupad reflektion leder till

större medvetenhet om sin livssituation och leder till utveckling och förändring (Kostenius & Lindqvist 2006, 81).

Empowerment bygger på ”den enda jag kan ändra på är mig själv” d.v.s. ett personligt ansvarstagande över sin livssituation. I teorin om empowerment är tanken att varje människa är kapabel att själv styra sitt liv central, i motsats till att bli styrd uppifrån. Begreppet grundar sig på tillit till egen förmåga men samtidigt en öppenhet för vägledning av andra, som en hjälp till självhjälp (Kostenius & Lindqvist 2006, 263).

För att öppna sig och få en vilja till förändring och därigenom få möjlighet till empowerment, menar Räsänen (refererad av Hirvonen 2009, 9 - 10) att det måste ske en process av uppvaknande i människan där hen inser att hon måste bestämma själv hur hen vill ha det. Hen måste stanna upp och omvärdera sin situation och bli varse att det behöver ske en förändring. Att vakna till denna insikt innebär en process där man först måste bli medveten om situationen, sedan om sina tankar och hur känslorna påverkar hur man tänker. Att vakna till insikt är första steget till empowerment. Enligt Siitonen (1999, 92) innebär även empowerment i förlängningen att man ständigt vaknar till insikt när man efter hand märker hur man vill leva.

Det finns många olika empowermentmodeller, utvecklade av flera olika forskare. I detta arbete har vi valt att närmare beskriva Siitonens (1999) empowermentmodell (figur 1) som delar upp empowermentprocessen i olika delprocesser vilka stöder människans inre känsla av styrka.

PROCESSEN I EMPOWERMENT ENLIGT JUHA SIITONEN (1999:158) (Fritt översatt)

MÅLSÄTTNINGAR	TRO PÅ EGEN FÖRMÅGA	TRO PÅ OMGIVNINGEN	KÄNSLOR
<p>Önsknings om framtiden</p> <ul style="list-style-type: none"> - personliga målsättningar - vilja att förstå - vilja ha framgång - delta i att göra upp gemensamma mål 	<p>Jaguppfattning</p> <ul style="list-style-type: none"> - självbild - självkänsla - identitet <p>Självförtroende, självuppskattning</p>	<p>Accepterande</p> <ul style="list-style-type: none"> - känna sig välkommen <p>Uppskattning, förtroende och</p>	<p>Energigivande verksamhet</p> <p>Positiv laddning</p> <ul style="list-style-type: none"> - inspiration
<p>Frihet</p> <ul style="list-style-type: none"> - valfrihet - frivillighet - självbestämmande - självständighet 	<p>Effektivitetstro och självbehärskning</p>	<p>Atmosfär</p> <ul style="list-style-type: none"> - trygghet - öppenhet - fördomsfrihet - uppmuntran - stöd <p>Handlingsfrihet</p> <ul style="list-style-type: none"> - egen kontroll 	<p>Förväntan</p> <p>Att lyckas och misslyckas</p> <p>Etik</p> <ul style="list-style-type: none"> - att lyssna på människan
<p>Värden</p>	<p>Ansvar</p>	<p>Autenticitet</p> <p>Gemenskap, delaktighet och jämlikhet</p>	

Figur 1. Sammanställning av Siitonens delfaktorer i empowermentprocessen (1999, 58).

Alla dessa faktorer är av stor betydelse i empowermentprocessen. De samverkar och påverkar varandra på ett komplext sätt. Siitonen (1999, 93) definierar empowermentprocessen som en process vilken utgår från individen. Det är en personlig och social process som inte utgår från någon annan människa. Empowerment kan alltså inte födas utgående från ett yttre tryck eller krav. Eftersom det är en process kan omgivande faktorer påverka t.ex. om det finns valfrihet och en trygg atmosfär är förutsättningen för empowerment större. Enligt Siitonen (1999, 96) kan en kultur som ger förutsättningar för empowerment bland annat inbegripa välbefinnande, öppen kommunikation, respekt, uppskattning och förtroende. I en sådan atmosfär kan man kanske hjälpa människor att känna igen, skapa och kanalisera sina egna styrkor.

I kapitel 3.3 förklaras processen i CABLE-metoden i förhållande till dessa delfaktorer i empowermentprocessen.

Att ha blivit styrkt genom empowerment är dock inte ett permanent tillstånd. Ifall det sker ändringar i de olika delfaktorerna kan människan tappa sin förmåga igen. Exempelvis sker det ibland förändringar i livssituationen och människan ändras också både psykiskt och fysiskt. Dessutom kan omgivningens förhållningssätt ändra. För att kunna hantera livet trots förändring och anpassa sig till nya förhållanden är det mycket viktigt att vara förmögen att ändra sina egna uppfattningar om sig själv. Viktigt är också att i olika sammanhang ha en sådan atmosfär i verksamheten att förutsättningar för empowerment möjliggörs. (Siitonen 1999, 164-165).

Alla människor kan inte heller bli hjälpta med empowerment. År 2002 menade Boehm och Staples (refererad i Payne 2008, 376) att endast en teori generellt inte är tillräcklig för alla. Till exempel personer som skadats, förtryckta människor och personer på institutioner kan även behöva ett terapeutiskt arbete för att få det lättare.

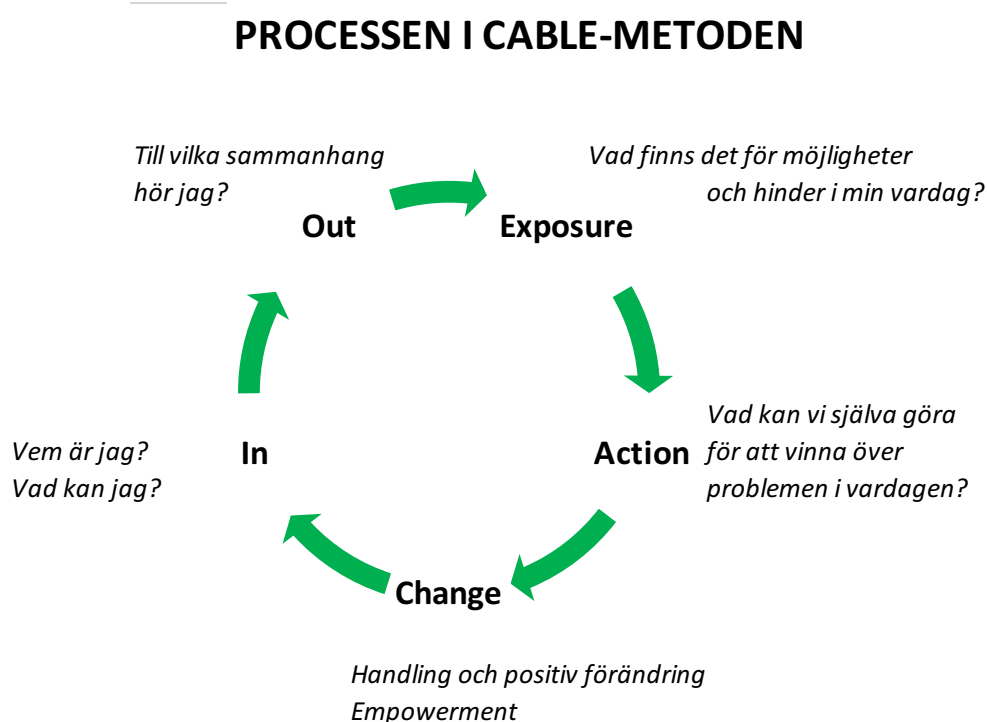
3.3 Empowermentprocessen i CABLE-metoden

I församlingarna finns många olika grupper som i sig själva är självhjälpsgrupper, t.ex. sorggrupper, grupper för närståendevårdare, missionsgrupper och grupper för män. Det som utmärker de grupperna är, precis som Payne skriver (2008, 382-383), att klienter med liknande problem eller livssituation träffas och de både ger och får stöd av varandra. Gitterman, Schulman (2005) och Adams (2008) (refererad i Payne 2008, 282) påpekar att självhjälpsgrupper och andra former av grupper är ett viktigt inslag när det gäller ett ömsesidigt stöd vid utvecklingen som individ och medmänniska. Olika grupper av klienter med liknande problematik kan alltså träffas och stöda varandra.

Det som skiljer CABLE-grupper från andra självhjälpsgrupper är att CABLE-metoden är uppbyggd utifrån processen i empowerment, vilket meningen bakom förkortningen CABLE visar; Community Action Based Learning for Empowerment. Det finns handbok för ledarna, i detta skede endast på finska, den håller på översättas till svenska (Forsén & Lindholm, Personlig kommunikation 24.1). I ledarnas handbok finns teman att fokusera på under varje träff. Genom att följa dessa teman handleds deltagaren på ett naturligt sätt.

CABLE-gruppens temaområden och processen i empowerment har ett tydligt samband och kommer att belysas i detta kapitel.

De människor som bäst skulle behöva en gemenskaps- och resursstärkande verksamhet, är ofta personer som har det svårast att komma sig iväg på eget initiativ till församlingens gruppverksamhet. Därför behöver diakoniarbetarna vara öppna och lyhörda för att hitta personer som skulle vara i behov av en CABLE-grupp. Många kan vara svåra att få med och därför kan det krävas att man ytterligare påminner om inbjudan samt ringer och ”pushar på”. CABLE-grupper kan gärna vara heterogena och därför kan deltagare rekryteras bland diakoniarbetarnas klienter, församlingsmedlemmar och anställda. (Forsén & Lindholm, Personlig kommunikation 24.1.2017) Lämpligt antal deltagare i en CABLE-grupp är mellan 8 - 16 personer. (Helsingin diakonissalaitos)

Figur 2. Fritt översatt och tolkad bild av processen i en CABLE-grupp. (Helsingin Diakonissalaitos, kaapelin menetelmän vaiheet).

CABLE-metoden består av fem skeden med olika teman och övningar (figur 2). Gruppen träffas vanligen 6-7 gånger. Metoden avbildas som en cirkel eftersom processen innebär fortgående förändringar som inte har någon klar början eller slut. De olika skedena går in i varandra och benämns ”In, In & Out, Out & Exposure, Action och Change” (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.). I dessa olika skeden kan Siitonens delprocesser av hela

empowermentprocessen skönjas. Utgångspunkten i empowermentprocessen är att ha ett mål, vilket i CABLE-grupper innebär att ha en vilja till förändring, sedan fundera på vem man är som person och hur omgivningen påverkar en. Att sedan märka att det är möjligt att påverka sina svårigheter i vardagen gör att man växer och stärks som människa och positiva känslor frigörs - då har empowerment fötts.

3.3.1 Målsättningar och förutsättningar för empowerment

När man vill ha en förändring måste man först bli medveten om en situation eller ett tillstånd som man inte är nöjd med, då har man vaknat till insikt (Räsänen 2013, 14). Siitonen (1999, 145, figur 1) framhåller att det är naturligt för en välmående människa att ständigt sträva efter ett mål eller ett tillstånd, något som man antingen vill uppnå eller undvika. Att gå med i en CABLE-grupp är alltid frivilligt och det bör finnas en vilja till förändring för deltagaren.

Trygghet är ett grundläggande värde för att empowerment skall födas och det är också grundläggande i en CABLE-grupp. I en trygg atmosfär påverkas jaguppfattningen positivt med en ökad känsla av säkerhet, egen förmåga, självförtroende och självuppskattning (Siitonen 1999, 119-120, 124-125).

Utmaningen idag i församlingarna är att nå människor som mest behöver den. För den skull behöver tröskeln till församlingsgemenskap vara mycket låg, vilket är en av utgångspunkterna i CABLE-metoden. I en CABLE-grupp deltar alla på samma villkor, titlar och bakgrund skall inte tas upp, man deltar med sitt förnamn och delger endast det man känner för. Man fokuserar på det positiva och goda, ledarna bör undvika följdfrågor för att inte på något sätt pressa någon att berätta mera än de vill. Innehållet anpassas alltid till gruppen och ledarna bör noga avväga varje gång vilka verktyg och redskap man skall använda så att inget leder till stress för någon. (Personlig kommunikation Lindholm & Forsén 24.1.2017)

3.3.2 Jaguppfattningen

Siitonen (1999, 130-131, figur 1) skriver att hela människans liv utgår från och cirkulerar kring uppfattningen om människan själv. Jaguppfattningen är betydelsefull i empowermentprocessen eftersom den påverkar hur individen ser på sin framtid och hur man uppfattar sina egna kraftresurser. Jaguppfattningen är också viktig i det avseendet att individen ser på sin omgivning genom sin självbild. Det är lättare att ta till sig sådan information som stämmer överens med sin syn på sig själv på samma sätt som man förtränger eller avvisar information som inte passar ihop med självbilden.

I CABLE-gruppen fokuserar man under flera träffar (totalt 9-12 timmar) på det första skedet (figur 2). I det första skedet "In" introduceras deltagarna i metoden, man fokuserar på sina egna förmågor, försöker känna igen och hitta det man är bra på och dessutom göra det känt för andra. Detta sker i par eller i grupp. Här funderar man över frågor som "vem är jag? Varifrån kommer jag? Vilka goda värden bär mig i livet? Vad är jag bra på eller har varit bra på? (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.)

3.3.3 Tron på omvärlden

En delprocess av hela empowermentprocessen handlar om tron på omvärlden (figur 1). Siitonen (1999, 142) refererar Ford och hans motivationsteori där människan behöver uppfatta sin omvärld som mottagande och tillåtande för att kunna få stöd att kunna fungera effektivt. Frågor som man ställer sig själv är följande: Ger min omgivning mig möjlighet att nå mina mål? Gör min omgivning att det blir svårare eller lättare att nå mina mål? Kan jag lita på att denna omgivning stöder mig och samarbetar med mig i det jag försöker göra eller lämnar jag utan uppmärksamhet eller blir övergiven? Ford poängterar att det inte räcker för människan att ha ett mål framför sig och förmåga att nå det, hon måste också tro på att hon har möjlighet att nå målet.

Att känna sig delaktig och jämlik är viktigt för alla människor. I CABLE bjuds alla människor in till en likvärdig gemenskap, men särskilt betonas rättigheter, möjligheter och deltagande för samhällets marginaliserade personer. En CABLE-grupp innebär en medveten strävan att stärka och bemyndiga grupper och individer till att växa, inte genom att göra något för dem, utan tillsammans med dem. (Porkka & Pentikäinen 2013, 7)

I det andra temat i CABLE-metoden, ”In & Out”, används 3-4 timmar. Här funderar deltagarna på till vilka sammanhang och samfund de hör. Man funderar på sin identitet i förhållande till tidigare släktgenerationers värdegrunder och gör ett släkträd med värden som präglat livet. Efter detta flyttas fokus till omgivningen och samhället. Här undersöker man och utforskar hur omgivningen påverkar de problem som man upplever i vardagen. (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.).

I det tredje skedet, Out & Exposure, används 4-6 timmar till att fokusera på vad som hindrar och möjliggör välbefinnandet. Här använder man sig av en fri observation och försöker utan teorier, fördomar och begrepp att se på omgivningen med frågorna ”Vad hör jag? Vad ser jag? Vad luktar det?” Det väsentliga noterar man och bearbetar i gruppen. (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.)

I exposure ökas självkänndomen när man blir medveten om sina egna attityder, fördomar och värderingar. Man undersöker en del av det sårbara och utsatta hos sig själv och låter sig beröras. Detta sker i fyra steg; 1) att bli medveten om sig själv, 2) att bli medveten om den andra, 3) att få ihop det till ett vi i den egna rollen gentemot den andra och 4) exposure integrerat i vardagsarbetet då man arbetar fram en handlingsplan enligt erfarenheterna man gjort. (Björklund et al. 2010, 12, 57, 67).

I det fjärde temat, Action, används 3-4 timmar till att fundera på hur man utgående från sina tidigare erfarenheter i gruppen själv kan göra något för att lösa problemen i sin vardag. Här jobbar deltagarna i mindre grupper och ställer själva upp ett konkret mål. För att nå målet arbetar man i projekt, gör upp tidtabeller, budget och ansvarsområden. Ledaren fungerar som mentor. Målet är att komma på nya sätt att fungera och att börja göra något tillsammans med någon annan. Det kan vara vad som helst som gör livet lättare. (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.)

3.3.4 Positiv förändring

Känslor har en stor inverkan på hur vi formar och inleder vår resa till ett bestämt mål och hur vi upplever oss själva och vår omvärld. Människan använder sig av sina känslor när hon analyserar sin möjlighet att nå sina egna uppställda mål. När människan upplever att hon är i ett sammanhang som är tryggt, öppet och flexibelt vill hon satsa på att nå målen

och också ställa upp nya. När de egna resurserna skall frigöras, har en positiv och inspirerande atmosfär stor inverkan. (Siitonen 1999, 151). En omgivning som är trygg bidrar till att man vågar ta risker och pröva nya saker eftersom man inte behöver vara rädd att misslyckas. Det är etiskt viktigt att alla kan känna att man får utrymme att berätta sin berättelse och också att ha förmågan att lyssna på andra. Detta bidrar till en positiv atmosfär. (Siitonen 1999, 154, 157)

Under det femte och sista temat i CABLE-metoden, Change, utmanas deltagarna att åstadkomma något slag av positiv förändring. Utifrån projektuppgiften och de andra erfarenheterna i gruppen funderar man på hur man skall fortsätta gemenskapen. Målet är att få deltagarna att märka hur de själva kan påverka livet och vardagen och få en positiv erfarenhet av sig själva som någon som kan få en positiv förändring till stånd. Efter detta kan gruppen fortsätta självständigt. Verksamheter som påbörjas som en följd av CABLE grupper stöds också efteråt enligt behov och överenskommelse. (Helsingin Diakonissalaitos, u.d.)

4 Metod, genomförande och etiska ställningstaganden

Den empiriska delen i detta arbete är kvalitativ forskning i form av två fokusgruppintervjuer. I detta kapitel beskrivs teori bakom fokusgruppintervjuer, hur målgruppen valdes, hur genomförandet gick till samt hur vi valt att analysera resultaten. Etiska ställningstaganden ingår i kapitlen.

4.1 Fokusgruppintervju

Fokusgruppmetoden kan beskrivas som en diskussion i grupp där deltagarna diskuterar olika aspekter av ett givet tema på ett fokuserat sätt. Den kunskap och erfarenhet som gruppen har är baserad på gemensamma erfarenheter och genererar i en kollektiv kunskap och förståelse i ämnet som växer fram genom diskussionen. Metoden ligger nära den hermeneutiska forskningstraditionen. Metoden anses användbar för att få fram hur deltagarna tänker och talar och ser på sin verklighet och varför de har denna uppfattning. Man kan få fram olika perspektiv på ett visst tema genom deltagarnas egna ord och för att metoden skall passa är det viktigt att deltagarna har gemensam kunskap om temat som man

kan dela och diskutera (Dahlin-Ivanoff 2015, 81). Enligt Wibeck kan fokusgrupper sägas vara mer etiskt tilltalande än intervjuer som är mera styrda. I en fokusgruppsdiskussion får människor komma till tals på villkor som i högre grad är deras egna och deltagarna kan också avstå från att kommentera. (Wibeck 2007, 115)

Fokuserade gruppintervjuer är en kombination av intervju och observation. Deltagarna skall vara representativa för målgruppen. Samtalstiden kan variera mellan en till två timmar. En betydande fördel med fokusgruppsintervju är att få fram rikligt med information snabbt och att gruppdeltagarna upplever ett ömsesidigt stöd av varandra. I samband med intervjuerna kan man också observera gruppinteraktionen. (Olsson & Sörensen 2013, 137)

4.2 Målgrupp och urval

När man planerar hur fokusgrupperna ska sättas samman utgår man från strategiskt urval. Det innebär att deltagarna väljs ut i enlighet med projektets mål, d.v.s. att få ökad insikt och förståelse genom att på djupet studera vad ett mindre antal människor har att säga i en viss fråga. (Wibeck 2007, 54.) Eftersom ämnet i detta arbete handlar om den diakonala verksamheten valdes diakoniarbetare som deltagare i fokusgruppintervjun. Vid val av respondenter utgick vi från att få representanter från såväl landsbygdsförsamling som stadsförsamling i Österbotten. Därför gjordes den ena fokusgruppintervjun med diakoniarbetarna i Vasa och den andra med diakoniarbetarna i Korsholms samfällighet, d.v.s. Kvevlax, Replot, Korsholm och Solf församlingar. I Vasa och Korsholms församlingar har de flesta diakoner lång arbetserfarenhet inom diakonin och därmed stor kännedom om arbetssituationen. De har gemensam kunskap om verkligheten och ansågs därför kunna diskutera temat.

På detta sätt blev det två grupper med fem förväntade deltagare i vardera gruppen. Det är ett lämpligt antal enligt Olsson & Sörensen (2013, 137) som anger 5-10 personer som lämpligt antal för en fokusgruppintervju.

När det gäller urval av försökspersoner är grundläggande frågor sådana som rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet (Olsson & Sörensen 2013, 84).

Enligt Ahrne m.fl. (2015, 92) är det viktigt att alla som tillfrågas och deltar i fokusgruppintervjun måste få fullständig information om vad syftet med intervjun är och vad den skall användas till. Wibeck hänvisar till Krueger (1993) som menar att syftet med undersökningen bör uttryckas tydligt för att forskningen skall ha hög kvalitet (Wibeck 2007, 118).

Inledningsvis kontaktades ledande diakon i Vasa svenska församling och diakonerna i församlingarna i Korsholm per telefon och tillfrågades om de var villiga att delta i en fokusgruppintervju. De fick samtidigt en kort beskrivning om syftet och målet med intervjun. Tid och plats för intervjuerna fastställdes. Alla som skulle delta i fokusgruppintervjuerna fick en forskningsförfrågan på e-mail där de fick information om projektet, dess syfte samt information om intervjuens frivillighet och konfidentialitet. (Se forskningsförfrågan i bilaga 1). I forskningsförfrågan fanns kontaktuppgifter till skribenterna och handledaren.

4.3 Genomförande

Enligt Wibeck finns det många faktorer som kan påverka validiteten och därför måste överväganden som gäller studiens validitet göras redan under planeringsstadiet (Wibeck 2007, 121). För att personligheter inte skulle variera och inverka på resultatet valdes samma moderatorer och observatörer på båda intervjuerna. Två studerande i skrivgruppen var bekanta med deltagarna i fokusgruppen p.g.a. arbete i samma församlingar. För att deras närvaro skulle påverka deltagarna i minsta möjliga mån, valdes rollerna som observatörer åt dem.

En grundläggande etisk aspekt är respekt för personers egen förmåga att själv ta ställning till information och alternativa konsekvenser. En annan aspekt är att alla skall sträva till att göra gott. Dessutom är det etiskt grundläggande att inte utsätta någon för skada och att behandla alla personer lika. (Olsson & Sörensen 2007, 83) För att strukturen på fokusgruppintervjuerna skulle vara så lika som möjligt var intervjufrågorna uppgjorda på förhand (se intervjufrågor i bilaga 2). Samma frågor diskuterades i båda fokusgrupperna. Vi beredde oss på att uppmärksamma att alla respondenter skulle få taltur. Detta skötte emellertid respondenterna själva. Intervjuerna bandades på två mobiltelefoner och en

diktafon för att kunna transkriberas och analyseras. Deltagarna informerades om att materialet förstörs efter slutfört arbete.

Fokusgruppintervjun i Vasa genomfördes den 8.2.2017 i församlingens utrymmen med fyra deltagande diakoniarbetare. Fokusgruppintervjun i Korsholms genomfördes den 13.2.2017 i Smedsby församlingshem. Där deltog också fyra diakoniarbetare. Samtliga skribenter deltog i båda fokusgruppintervjuerna.

Fokusgruppintervjuerna genomfördes enligt Olsson & Sörensens (2013, 138) kom-ihågpunkter, så att deltagarna först hälsades välkomna och skribenterna presenterade sig för fokusgruppen. Därefter introducerades respondenterna om syftet och målet med studien samt hur datainsamlingen kommer att användas. Respondenterna uppmanades fråga om det fanns oklarheter och moderatorernas och observatörernas roll klargjordes. Betydelsen av att tala fritt framhölls och en önskan om att sträva efter ärlighet samt att tala en i gången. Slutligen informerades deltagarna om sin konfidentialitet vid insamlandet av data och att materialet förstörs efter att arbetet är avslutat.

För att få diakoniarbetarna att reflektera över den diakonala verksamheten som finns i församlingen ombads de berätta om den verksamhet som för närvarande finns i församlingen. Därefter diskuterades vilka slags klienter man har inom diakonin. Genom att diskutera kring denna fråga ville vi att diakonerna skulle komma in på tankar kring vilka klienter som kommer till mottagningen och vilka som finns inom ramen för gruppverksamheten. Denna fråga ledde automatiskt in på vilka olika slags grupper det finns som träffas regelbundet och för vilka målgrupper det saknas verksamhet i nuläget.

Genom att diskutera begreppen *resursförstärkande*, *inkluderande* och *gemenskapsbyggande*, vilka är centrala begrepp i CABLE, ville vi se om diskussionen ledde fram till att innebörden av dessa begrepp är relevanta för att ordna grupper för de klienter som ofta kommer till mottagningen men som inte deltar i någon av gruppverksamheterna. Till sist diskuterade diakonerna hur man i deras församling når dem där nöden är störst. Vi antog att kontentan av den diskussionen skulle bli att de är svåra att nå och att det i nuläget saknas verktyg och verksamhet för att nå ut till dessa människor.

Före fokusgruppintervjuerna ströks fråga sju i intervjuerna (se bilaga 2) eftersom respondenterna antogs ha för lite kunskap om CABLE-metoden för att kunna avgöra huruvida metoden kunde vara ett bra komplement till den nuvarande verksamheten.

Avslutningsvis tackades deltagarna. Båda intervjuerna räckte ca 1 h. Det bandade materialet transkriberades och analyserades.

4.3 Analysmetod

Utmaningen med att använda fokusgrupper är att det inte finns några bestämda analysmetoder. Forskaren har själv frihet att upptäcka, prova ut och förbättra metoder på egen hand. Forskningsfrågorna är kärnan i datainsamlingen och i valet av analysmetod är syftet med undersökningen det man utgår från. (Wibeck 2007, 87-88)

I analysen bör det tas hänsyn till noggrannhet men det behövs också flexibilitet och fantasi i bearbetningen av fokusgruppmaterial. Målet med analysen är att ta förståelsen till en ny nivå där man kan komma fram till nya lösningar. Uppgiften är att finna mönster, jämföra svaren och se likheter och olikheter. Forskaren bör vara intresserad, engagerad i lyssnandet och koncentrera sig på meningssammanhangen. (Wibeck 2000, 94, 97)

Analysmetoden för detta arbete är kvalitativ innehållsanalys. Strukturerade forskningsfrågor (bilaga 2) ställdes till de intervjuade som fick dela med sig av sin kunskap, sina tankar och erfarenheter inom den diakonala verksamheten. Forskningsmaterialet ger en insikt i vilka utmaningar och möjligheter som diakonerna har i sitt arbete.

Observatörens uppgifter är att anteckna sådant som har med den ickeverbala kommunikationen att göra, liksom att sköta inbandningen (Wibeck 2000, 76). Holme & Solvang (1997, 111) skiljer mellan öppen och dold observation. I denna intervju är observationen öppen där respondenterna är medvetna om observatörerna och deras roller.

Respondenterna var sakliga i sina svar och kunniga inom sitt område. Många av dem har många års arbetserfarenhet av diakonalt arbete vilket resulterade i att de kunde redogöra för frågeställningarna på ett sätt som är av konkret betydelse för analysarbetet. De gav

varandra taltur och alla fick möjlighet att uttrycka sig, ingen var för dominerande. Det blev inte så mycket diskussioner sinsemellan utan var och en svarade direkt på moderatorernas frågor. Uttalandena togs emot med intresse och alla bemöttes jämlikt och med respekt. Observatörerna iakttog kroppsspråk, känsloladdningar och personernas samspel i fokusgrupperna. Kroppsspråket och känsloladdningarna stämde överens, stämningen och atmosfären var god.

I kvalitativ innehållsanalys kan analysnivåerna variera. Fokusgruppintervjuer ger mycket material. Beroende på forskningsfrågan och på vad studien skall användas till kan skilda nivåer av bearbetningsnivåer bli aktuella. Olika typer av dokumentation, tankestreck, transkription, förkortad transkription, fältanteckningar och minnesbaserad muntlig återgivning kan användas. (Wibeck 2007, 97.) Enligt Olsson & Sörensen (2013, 160) innebär transkription en bearbetning av det talade ordet. Något nytt skapas av det som blivit sagt och blickar, gester och kroppshållningar kan inte återges. Hur man transkriberar har stor betydelse för hur tolkningen blir. I vårt fall skrev vi ordagrant ner varje ord av den inbandade fokusgruppintervjun.

Analysenheten bör vara möjlig att hantera och utgöra en helhet i analysprocessen (Granskär 2008, 162). Wibeck (2007, 98) beskriver innehållsanalys som att gå från rådata till beskrivande analys och sedan till tolkning. Vi har valt att sammanfatta respondenternas kommentarer som baserar sig på rådata från fokusgruppintervjuerna för att få ett mindre analysmaterial. Enligt Jakobsson (2011, 79) kallas detta kondensering. Inom kvalitativ forskningsmetodik innebär begreppet att förkorta texten utan att förlora något av innehållet.

Varje steg i analysprocessen har betydelse för slutresultatet och det bör särskilt noteras var svaren på forskningsfrågorna i intervjumaterialet fås på bästa möjliga sätt. Genom analysprocessens skeden är det möjligt att gruppera verksamheterna för att få tag på de begrepp som ger svar på forskningsfrågorna. Det är viktigt att forskningsfrågorna och intervjusvaren går hand i hand som en röd tråd genom arbetet för att svaren och möjligheten till fortsatt forskning skall vara realistiska. Frågeställningarna bör lämnas öppna för vidare forskning på området. (Granskär 2008, 162-164) Eftersom intervjufrågorna utgick från arbetets frågeställningar kan vi påstå att intervjusvaren också gav ett tydligt svar på dem. Arbetets frågeställningar var vilka verksamheter som finns nu,

för vilka målgrupper det saknas verksamhet i nuläget och hur CABLE-metoden kunde vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna.

Olsson och Sörensen (2013, 210) ger två olika ansatser på innehållsanalys – manifest och latent. Manifest innehållsanalys fokuserar på textmaterialet och innehållet och beskriver synliga uppenbara komponenter, medan forskaren i den latent ansatsen mera tolkar det som ligger bakom orden. Eftersom intervjufrågorna i detta arbete var snäva blev svaren konkreta och tydliga. Den manifesta innehållsanalysen har använts.

Granskär m.fl. (2008, 171) påpekar att resultatet blir mer enhetligt och komplett ju större erfarenhet som finns hos forskarna då materialet analyseras. Detsamma påstår Wibeck (2000, 88), att det inte är det lättaste att få en bra balans mellan analysen och neutraliteten från moderatorernas sida, men att det också finns fördelar med tidigare erfarenhet.

Innehållsanalys av fokusgruppsdata innebär att koda materialet, dela upp det i enheter och söka efter trender och mönster. Denna process kräver systematik, ett definierat protokoll där de olika stegen specificeras samt verifierbara resultat, d.v.s. resultat som kunde komma fram i någon annans forskning. Resultaten skall inte heller vara snedvridna på grund av forskarens selektivitet i tillvägagångssättet. (Wibeck 2007, 88) Resultatens tillförlitlighet i den kvalitativa innehållsanalysen speglas i begreppen trovärdighet, beroende och överförbarhet (Olsson och Sörensen 2013, 210). Församlingarnas alla aktiviteter listades först, varefter de grupperades utgående från målgrupp, innehåll och frekvens.

Enligt Granskär m.fl. (2008, 159) kan också tolkningen av innehållsanalys ske på olika nivåer. Eftersom våra fokusgruppsintervjuer gav ett relativt enkelt datamaterial som var välstrukturerat och lätt att analysera valdes nivåanalys. Därför behövdes inte kodning av materialet. Inte heller behövde vi dela upp i enheter men däremot har vi noterat mönster i det kondenserade materialet.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet samtidigt som det analyseras och diskuteras utgående från arbetets frågeställningar. Resultatet presenteras i kapitel 5.1 och 5.2 utgående från forskningsfrågorna. Svaren på forskningsfrågorna går delvis in i varandra men presenteras

utgående från frågeställningarna för tydlighetens skull. Kapitlen kompletteras med citat från intervjuerna.

Resultatet skall vara en sammanställning av data som möjliggör för forskaren att reflektera kring det som sagts i intervjuerna så att mönster tydliggörs (Lantz 1993, 89). I forskningsarbete är ett av syftena att nå ut med resultatet och för att detta skall lyckas bör såväl innehåll som form vara sådant att det engagerar. Att använda citat är ett bra sätt att väcka intresse hos läsaren. Citat har även en annan funktion då de återger det man vill uttrycka. (Holme & Solvang 1997, 144)

Analys kan göras på olika sätt. Vid analysen valdes en utgångspunkt i den helhet som materialet utgjorde och vi valde ut vissa centrala teman utgående från våra intervjufrågor, d.v.s. en helhetsanalys enligt Holme och Solvang. (1997, 146)

5.1 Vilka former av verksamhet finns nu?

Utifrån de undersökta församlingarnas statistik och resultatet från fokusgruppintervjun kan vi konstatera att Vasa och Korsholms församlingar har många olika verksamheter inom diakonin. Det finns öppen diakonimottagning, hembesök och olika slag av gruppverksamhet. Därtill ordnas utfärder, läger, café- och lunchserveringar, gudstjänster, temadagar och andakter där många frivilliga är engagerade.

Diakoniarbetarna har öppen mottagningsverksamhet varje vecka dit klienterna kan komma utan att ha beställt tid på förhand. Dit kan de komma när de hamnar i en akut krissituation eller när de behöver samtala med någon. Diakoniarbetarna bildar sig en uppfattning om klientens problematik och kan handleda, stöda och hjälpa klienten vidare, vara en medvandrare.

”...vårt arbete kretsar kring de här mottagningarna...den första kontakten som vi har med många klienter”.

Många klienter bor ensamma, både yngre och äldre och de behöver få någon att prata med. Hembesök görs oftast till dem vars nöd är stor och som inte har några andra som besöker dem regelbundet. Sociala kontakter är viktiga för alla människor och för välbefinnandet.

”...hembesök där yngre och äldre som tar kontakt och behöver någon att prata med...”

Det finns gruppverksamhet för olika målgrupper med olika inriktningar. Församlingarna ordnar med verksamhet för alla åldrar och de flesta kan hitta någon form av gruppverksamhet som de kan delta i. Gruppverksamheten ordnas regelbundet och den stärker gemenskapen och livskvaliteten i vardagen hos många deltagare.

”...tisdagsklubben med lunch. Det är från 10-12 personer som kommer och uppåt. Det är lunch och efterrätt och en kort andakt och ibland har vi haft nån inbjuden gäst”.

”...DUV-gruppen...kvinnolivsgrupp – en samtals- och reflektionsgrupp för kvinnor från åldern 30-65, i arbetsför ålder”.

Då intervjuerna analyseras kan konstateras att den absolut största formen av verksamhet i båda församlingarna är olika slag av gruppverksamhet, som mestadels riktar sig till specifika målgrupper. Det finns grupper för personer med funktionsnedsättning, syföreningar, missions- och pensionärsgrupper, grupper för män, sorgegrupper och grupper för närståendevårdare. Trots ett stort utbud av gruppverksamhet kan vi konstatera att det trots allt finns människor som faller utanför gruppverksamheten.

Resultatet från fokusgruppintervjun visar att de som faller utanför nuvarande gruppverksamhet är bl.a. diakonins klienter i Vasa och Korsholm med psykisk ohälsa, långtidssjukskrivna, långtidsarbetslösa, ensamstående föräldrar, missbrukare, pensionärer med dålig ekonomi, invandrare och studerande. Största delen av diakonins klienter är utanför arbetslivet och de är i alla åldrar, största andelen är män som oftast bor ensamma. Många klienter har ekonomisk nöd och behovet av självvård är stor.

”De som kommer till mottagningen så behöver oftast ekonomiskt stöd och det är både ensamstående föräldrar, arbetslösa och såna som har sjukpension och har en liten peng som de får och de tycker att pengarna inte räcker till det de behöver”.

Diakonin har en holistisk syn på människan; en helhet bestående av kropp, själ och ande. Inom kyrkans arbete finns möjlighet att möta de andliga behoven men många är i första hand i behov av materiell hjälp. Fattigdomen är en bidragande orsak till ensamhet, utanförskap och sämre hälsa, detta är särskilt svårt för barnfamiljer och ensamstående.

”Jag brukar tyda det ekonomiska som toppen av isberget...kanske orsaken att de kommer...och att vi ändå är sista luckan. Men man behöver inte prata länge före man märker att det finns väldigt mycket där bakom...”

Centrala begrepp i CABLE är resursförstärkning, delaktighet och gemenskapsbyggande. För att få diakoniarbetarna att reflektera över innebörden av dessa begrepp i den diakonala verksamheten fick de i uppgift att diskutera begreppen.

Följande kom fram i diskussionen om begreppen *gemenskapsbyggande*, *resursförstärkande* och *inkluderande*: att bli sedd, hörd, förstådd, bekräftad och uppleva gemenskap är mänskliga grundbehov. I gemenskapen blir klienterna medvetna om sitt eget ansvar i en gemenskap. Det skulle vara viktigt att hitta gemenskap genom något som förenar, att samlas kring ett gemensamt projekt av något slag och känna att man tillsammans bildar något eget.

”...behovet av gemenskap är så stort idag...en så hög procent är ensamma av dem vi möter och att det egentligen är relationer och gemenskap som skulle behövas. Men det är svårt från professionellt håll att kunna ge och erbjuda det – vänskap och gemenskap”.

Det är församlingsmedlemmarnas ansvar att inkludera alla människor i verksamheten och det är kyrkans strävan. Kyrkans strategi innefattar att man på olika sätt vill bygga gemenskap. (Martola 2009, 102, Gävert 2016, 110)

Angående *resursförstärkning* kom det fram att gruppverksamhet är resursförstärkande när människor i liknande situationer träffas och inkluderas i gemenskap med andra. Det är viktigt att klienterna skulle få en uppgift, känna att de behövs och trots en utsatt situation stöda och stärka varandra.

”...när det är fråga om gruppverksamhet kommer man samman med människor i liknande situation. Och då kan man se att man har sina resurser ändå. Fast man är i den här utsatta situationen...att då genom att träffas på det sättet bättre kan stärka varandra”.

Resursförstärkande arbete är grundtanken i mottagningsverksamheten, diakoniarbetarna har som mål att klienterna skall stärkas i att ta ansvar och lyfta fram goda resurser och vara fostrande. Diakoniverksamheten ger såväl ekonomiska resurser men stärker också klienternas egna resurser och inger hopp.

”...grundtanken...på mottagningsverksamheten att stärka den här personens egna resurser...att ta ansvar och lära sig att leva med de resurser di har...lyfta fram de här goda resurserna som finns där...i praktiken så är det väl...lite si som så hur det går”.

”Det har vi nog kommit tillbaka till mycket på senare tid det här med fostran – hur stor fostranderoll vi har”?

Inom diakonin märks det att behovet av fostran hos klienterna ökar. Många unga skulle behöva hjälp med att utföra praktiska sysslor i vardagen, nyhjälplosheten har ökat i samhället. Särskilt personer med psykisk ohälsa har svårt att klara av de mest primära uppgifterna att sköta om sig själva och klara av ett självständigt liv.

Enligt Räsänen (refererad i Hirvonen 2009, 9-10) behöver det ske ett uppvaknande för en person innan en förändring kan ske och Siitonen menar att empowerment inte kan födas av ett yttre tryck eller krav. Empowerment är alltid en process som sker inifrån. Det betyder på samma gång att en förändring inte sker om inte personen är öppen och mogen att ta till sig budskapet. Det är svårt att stärka en persons resurser genom ett kort möte på mottagningsbyrån där flera väntar på sin tur vilket framkommer i fokusgruppintervjun.

När begreppet *resursförstärkning* diskuterades kom det även fram att diakoniarbetarnas egna resurser kunde behöva en förstärkning, i form av pengar, men också av frivilliga engagerade församlingsmedlemmar.

”Då tänker jag på att jag gärna sku ha mera frivilliga i verksamheten”.

5.2 För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget?

Resultatet visar att det saknas verksamhet för ensamstående mammor, invandrare och ensamma äldre som bor hemma men som av olika orsaker inte kommer sig hemifrån. Även för personer med psykisk ohälsa, arbetslösa och daglediga, ensamma kvinnor och män saknas gruppverksamhet. Dessa målgrupper är inte så lätta att nå på grund av olika omständigheter.

”...ensamstående mammor...ge den gruppen möjlighet till gemenskap att eventuellt träffas...”?

Ensamstående mammor har ett stort ansvar och har inte alltid möjlighet till egen tid för sociala kontakter. Det kunde vara berikande för dem att träffa andra i samma situation, umgås och diskutera olika möjligheter att förändra livssituationen och samtidigt stärka de egna resurserna.

Personer med psykisk ohälsa ökar i samhället. I det diakonala arbetet är det många av klienterna som lider av psykisk ohälsa vilket innebär begränsningar i vardagen eftersom de flesta isolerar sig i sina hem och har svårt att ta nya initiativ och förändra sin livssituation. De största utmaningarna för diakoniarbetarna är att förmedla hopp, motivera dessa som lever i utanförskap genom att fokusera på deras resurser och inte på deras begränsningar. Alla har inneboende resurser som kan stärkas och förnyas i rätta sammanhang och en CABLE-grupp kunde vara ett alternativ till förändring, men initiativet och intresset bör utgå från personen själv.

”...psykisk ohälsa...svår målgrupp att nå...att få dem ut nåstans. De är så isolerade och många av dem har panikångest och fobier av olika slag. De har svårt att vara bland människor men väldigt ensamma...”

Många äldre är ensamma idag och det är ingen självklarhet att pensionärer ens i samma servicehem eller boenden går och besöker varandra. Det var vanligare förut att man gick och hälsade på hos varandra utan att behöva meddela på förhand. Den sociala gemenskapens betydelse är väsentlig och borde därför vara fungerande för äldre personer, såväl på serviceboende som i privat boende.

”...flera jag har frågat att varför går ni inte till varandra och pratar en stund? Nä, man gör inte så nuförtiden, förr gick man ju till varandra”

”...fast de sku bara sitt och va tyst för att sitt med en annan människa så är de ju inte ensamma. Nåån sån rörelse borde man få igång...”

Utgående från fokusgruppintervjuerna kan vi konstatera att det finns målgrupper som i nuläget inte deltar i den befintliga verksamheten. Utmaningen ligger i att få med dessa klienter, få dem att våga ta steget och komma med. Det finns oftast mycket rädslor och fördomar i bakgrunden som kan vara ett hinder.

”...många som är i utsatt situation behöver stöd i det här att bli inkluderade. De kommer sig inte själv för att ta ett steg ut i nån verksamhet som redan finns...utan att vi kan vara den där länken då som inkluderar dem”

Viljan till förändring är A och O när det gäller att bryta gamla invanda mönster hos sig själv. Det är lätt att tro att man kan ändra på någon annan men i själva verket kan man bara

förändra sig själv. Att utveckla sina inre resurser med både svagheter och styrkor är en livslång process.

”Jag tror att utmaningen är just...personens vilja till förändring. De blir så lätt passiva...Då har vi kanske också betonat den andliga aspekten i det, att det skulle liksom väckas i dem...att jag vill förändring och ta sitt eget ansvar”.

Diakoniarbetarnas mångsidiga kunskap och ett gott professionellt samarbete är en förutsättning i det diakonala arbetet. Under fokusgruppintervjuerna framkom att det är viktigt att samarbeta och bilda nätverk. Det är viktigt att diakoniarbetarna känner till vad som finns på orten och att diakonin marknadsför sig och är synlig. Samarbetet möjliggör kontakter från andra aktörer som redan har kontakt med människor och tipsar om nya hjälpbehövande. Kontakter knyts via skriftskolundervisning, äldreomsorgen, familjearbetet, kontakter till hälsovårdsstationer, socialbyråer Folkhälsan och Röda Korset mm. Viktigt är att församlingen har en fungerande och uppdaterad hemsida med kontaktuppgifter och att de är synliga på sociala medier. Infoblad med namn, e-post och telefonnummer till församlingens personal bör finnas tillgängliga på officiella platser.

På mindre orter saknas det i större grad gruppverksamhet på grund av mindre antal personer och mindre möjlighet att förflytta sig längre sträckor. Fast diakoniarbetaren kan känna till att det finns personer som inte mår bra och kunde behöva hjälp är det en del som helst klarar sig själv.

5.3 Hur kunde CABLE-metoden vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna?

Grundtanken i CABLE-metoden och den evangelisk-lutherska kyrkans värden sammanfaller och därför är CABLE-metoden diakonal och passar bra i församlingens verksamhet. Enligt 1 Kor. 12 (Bibel 2000) är alla människor lika värdefulla och behövs. CABLE-metoden utgår också ifrån att alla har samma värde och alla kan lära av alla. Kyrkans strategi är att mötande och gemenskap står i centrum, likaså betonas inkludering och gemenskap i CABLE. Vidare är kyrkans strategi att ge hopp och ta hand om de svaga.

CABLE-metoden vore ett bra komplement i den diakonala verksamheten eftersom den inte endast är gemenskapsbyggande och inkluderande, utan ett verktyg i att stärka människors

resurser. Till skillnad från församlingarnas nuvarande verksamhet, som till stor del riktar sig till specifika målgrupper, riktar sig CABLE dessutom till alla oberoende av bakgrund, tro, intresse och livssituation.

Vår undersökning visar att det finns klienter inom diakonin som mycket väl skulle passa i en CABLE-grupp. Viljan till förändring är kärnan i att delta i CABLE och detta måste initieras i förtroliga samtal mellan klient och diakoniarbetare. I en trygg miljö med tillit, respekt och förtroende öppnar sig möjligheten att våga komma med i en CABLE-grupp. För att tröskeln till deltagande skall vara extra låg kan samlingsplatsen behöva vara på neutralt ställe.

En CABLE-grupp kan anpassas enligt deltagarnas behov och belägenhet och namnet på den kan vara därefter. En CABLE-grupp som hålls på ett serviceboende kunde benämnas ”Kom ut ur ditt hus”. Matteus församlings CABLE-grupp hade som slogan ”Kom med i en upptäcktsresa i dig själv och din församling” (Personlig kommunikation 24.1, Forsén & Lindholm).

Under den sista CABLE-gruppträffen kan deltagarna komma överens hur de skall fortsätta. Här finns möjlighet att t.ex. utveckla en träffpunkt eller börja med någon hobby tillsammans. Detta påverkas förstås av hur homogen eller heterogen gruppen är. CABLE-gruppen kunde med fördel involveras i den diakonala verksamheten som är i behov av frivilliginsatser. Därmed skulle deltagarnas egna resurser få komma fram samtidigt som deltagarna inkluderas i en gemenskap.

CABLE-grupper skulle gynna diakoniarbetarna eftersom det inte behöver vara en diakon som drar en CABLE-grupp, utan ledaren kan vara vem som helst som har deltagit tillräckligt många gånger för att ha ledarbehörighet i CABLE (Personlig kommunikation 24.1, Forsén). På det sättet engageras frivilliga för diakoniverksamhetens klienter.

Många av diakonins klienter har arbetsförmåga och kunde göra en insats i samhället och församlingen genom att få arbetsuppgifter d.v.s. fungera som frivilliga i församlingen.

”Somliga är i så bra skick att de skulle vilja ha någon uppgift av nåt slag t.ex. ett litet café av nåt slag där de skulle kunna hjälpa till – det skulle jag tycka va jättebra – bara det sku finnas”.

”... missionsstugan, den engagerar ca 30 frivilliga och de flesta är unga pensionärer men också yngre människor. Men det är alldeles vanliga församlingsmedlemmar som vill va

med och hjälpa till, hitta en uppgift. ... men he ha vari ett bra sätt att nå såna som inte vill endast sitta och lyssna på ett intressant föredrag utan de vill göra något, det ska va mera aktiviteter”.

”...Men sen har vi också ändå en mindre grupp som jag inte tror klarar av det eller som inte är intresserade men som jag ändå tror sku må bra av att träffas och kanske ibland nångång bara drick kaffe och prata eller kanske så småningom sku man hitta uppgifter och någonting meningsfullt”.

De kristna är utsända, både som individer och som kyrka, för att älska sin medmänniska som sig själva och behandla andra som de själva vill bli behandlade. Det är kyrkans skyldighet att främja detta. (En mötande kyrka 2014, 22-23.) Genom CABLE-grupper ges möjligheten att lära känna människor från olika samhällsklasser och yrkesgrupper; anställda i församlingen, församlingsmedlemmar och marginaliserade samhällsmedlemmar. Både kyrkan och CABLE-metoden håller fram att ingen människa är enbart hjälpsam eller hjälpbehövande, utan var och en har något att ge varandra och var och en behöver något av varandra. En CABLE-grupp kan vara en konkret plats för sådana möten.

6 Sammanfattande diskussion och kritisk granskning

Syftet med detta arbete har varit att reda ut om det finns ett behov av CABLE metoden i Vasa och Korsholm. För att få reda på det har vi definierat frågeställningar att utgå ifrån (se kapitel 1.1). Genom att läsa verksamhetsberättelser och göra fokusgruppintervjuer med diakoniarbetare i församlingarna har vi tagit reda på vilka verksamheter som finns i nuläget och vilka målgrupper som saknar verksamhet. Utifrån resultatet av våra intervjuer och litteratur om diakoni, CABLE-metoden och empowerment har vi kommit fram till varför CABLE-metoden kan vara en kompletterande och fungerande metod i den diakonala verksamheten.

Vi anser att vi har fått svar på våra frågeställningar. Resultatet visar att trots ett stort utbud av verksamhetsformer saknas det gruppverksamhet för de mest utsatta och marginaliserade människorna. Denna grupp av diakoniklienter är återkommande till diakonimottagningarna år efter år. De saknar resurser och handlingskraft att ta sig ur sin svåra livssituation och

detta tenderar att gå i arv från generation till generation, ett så kallat socialt arv. Deras problematik är ofta mångfacetterad. Det kan handla om ekonomiska problem, relationsproblem, psykisk ohälsa och andra sjukdomar, beroendeproblematik, långtidsarbetslöshet och långtidssjukskrivning. Nyhjäplöshet bland de yngre ökar också.

För dessa människor kunde deltagande i en CABLE-grupp vara en möjlighet att ta sig ur sin svåra livssituation. CABLE-metoden stärker deltagarnas resurser och inkluderar dem i en gemenskap. Men problemet är att denna klientgrupp ofta är svår att engagera och aktivera. Skammen och skulden över att tillhöra de mest utsatta i samhället gör att man drar sig undan sociala aktiviteter. Målsättningen med CABLE är att empowerment skall födas hos deltagarna. Metoden är ett komplement inom den diakonala verksamheten för att den är resursförstärkande.

Svaret på hur CABLE-metoden kunde vara en fungerande, kompletterande metod är att den passar för alla, oberoende av bakgrund, ställning, kön och tro. Därför skulle en sådan grupp kunna locka de människor som inte känner sig hemma i någon av församlingarnas nu existerande grupper. För att starta en grupp bör det givetvis komma ett lämpligt antal deltagare och här spelar flera olika faktorer in t.ex. befolkningsantalet på orten och avståndet till samlingsplatsen. Detta bör beaktas vid planeringen inför starten av en CABLE-grupp. Genom att skapa förutsättningar att fysiskt ta sig till denna lågtröskel gruppverksamhet finns det möjlighet att även få med personer som är svåra att engagera och motivera och som känner sig främmande för församlingsverksamheten. Då samlingen dessutom sker på en neutral plats, med trygg atmosfär, ökar möjligheterna att lyckas. Att det krävs ett stort engagemang, envishet och kännedom om klienternas problematik av de som ordnar CABLE-grupper, är klart. Slutresultatet är att det finns potential i CABLE-metoden och att det finns ett behov i Vasa och Korsholm för den.

Under fokusgruppintervjuerna kunde vi ha haft flera frågor inriktade på skillnader mellan landsbygdsförsamling och stadsförsamling, just med tanke på hur man startar upp en CABLE-grupp och hur man engagerar folk till dem. Detta kunde vara ett alternativ till fortsatt forskning. Att intervjua de klienter som skulle ha nytta av att delta i en CABLE-grupp kunde även vara en möjlighet att gå vidare i undersökningen. Förslagsvis kunde diakoniarbetarna i församlingarna intervjua de klienter som diakoniarbetarna tycker skulle passa i en CABLE-grupp. Diakoniarbetarna träffar regelbundet klienter och förtroende och

tillit finns uppbyggt mellan dem. Troligtvis skulle klienterna svara uppriktigt och spontant i dylika intervjuer. Man skulle eventuellt få svar på frågeställningar kring vad som är viktigt att tänka på inför en CABLE-grupp. En sådan forskning kunde underlätta vid planering och start av nya CABLE-grupper i församlingarna.

Antalet deltagare i intervjugrupperna var i underkant eftersom inte alla diakoner i Vasa och Korsholm hade möjlighet att delta. Fyra diakoner deltog i varje intervju, det kunde ha varit fler. Vi anser att detta inte påverkade resultatet eftersom diakonerna känner till varandras arbete.

Valet av fokusgruppintervju som metod var bra därför att respondenterna kunde diskutera kring forskningsfrågorna och olika perspektiv på frågeställningen kom fram. Då respondenterna satt och diskuterade kunde de komplettera i fall någon glömde något och det går inte att sitta och fabulera om verksamhet som de andra i gruppen känner till, utan man håller sig till sanningen. Respondenterna hade lång arbetserfarenhet och var väl insatta i sitt arbete vilket gjorde att de hade lätt för att svara på våra frågor och vi kunde lita på att deras svar motsvarar den verklighet de möter i sitt arbete.

Reliabilitet innebär att ”instrumenten” som använts vid intervjun är stabila d.v.s. att faktorer beträffande plats, tid och intervjuare, inte varierar mycket. Båda intervjuerna gjordes i respektive församlings utrymmen. Alla respondenter hade kontaktats och fått information på samma sätt och intervjuerna utfördes båda på samma sätt. Moderatorerna och observatörerna var samma personer i båda intervjuerna. Vi anser att reliabiliteten är hög i vårt arbete.

Validitet innebär att vi lyckats mäta det vi avsett att mäta i undersökningen. Validiteten i detta arbete torde vara hög eftersom vi anser att vi fått bra svar på våra intervjufrågor. Svaren har varit uttömmande och konkreta. Vi har transkriberat intervjuerna ord för ord och analyserat det som sagts i intervjun.

Eftersom reliabilitet och validitet är höga anser vi arbetet vara trovärdigt. Trots att förförståelse påverkar undersökningen anser vi att erfarenheten i gruppen tillsammans med resultatet speglar verkligheten som den är. Eftersom vi utgått både från statistiken och resultatet från fokusgruppintervjuerna stärker det graden av överförbarhet så att någon annan forskare skulle komma till samma resultat.

Två av skribenterna har många års erfarenhet av arbete inom den diakonala verksamheten och det kan påverka förförståelsen både till för- och nackdel. Risken är att undersökningen inte blir lika objektiv utan att egna subjektiva erfarenheter påverkar olika skeden i arbetet. Fokusgruppdeltagarna var även bekanta för några av skribenterna vilket skulle kunna påverka resultatet. Eftersom intervjufrågorna var allmänna och inte av personlig art anser vi risken för att resultatet skulle ha påverkats ytterst liten.

Vår förhoppning är att man i Borgå stift framöver vill introducera CABLE-metoden i det diakonala arbetet i de österbottniska församlingarna och att vårt arbete kan vara en byggsten i detta arbete. Genom att arbeta med examensarbetet har intresse och entusiasm väckts hos oss och vi skulle gärna delta i planering och implementering av metoden i Österbotten. Utbildning till CABLE-grupphandledare är det första som bör ordnas. Vi hoppas att vårt arbete ger inspiration för intresserade att delta i de utbildningar inom CABLE-metodik som eventuellt är på kommande. Vi tycker att skrivprocessen varit intressant och givande och ser med nyfikenhet och intresse fram emot vad som händer inom ämnesområdet i framtiden.

Källförteckning

Bibeln, 2000.

Björklund, K., Dahlin, L., Donning, Y., Möller, A., Sandahl, C., Stenow, H., 2010. *Exposure-som synsätt, förhållningssätt och arbetssätt*. Halmstad: BräckeDiakoni ARCUS.

Björkstrand, G., 2008. *Framtidens folkkyrka*. Vasa: Fontana media.

Dahlin-Ivanoff, S., 2015. *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B., 2008. *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Hungary: Studentlitteratur.

Gävert, T., 2016. *Diakoniabarometri 2016*. Kuopio: Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisu 45.

Helsingin Diakonissalaitos, u.d. *Kaapeli menetelmän vaiheet*. [Online]
Available at: <https://www.hdl.fi/fi/kaapeli/1843-kaapeli-menetelman-vaiheet>
[Använd 5 mars 2017].

Helsingin Diakonissalaitos, u.d. *Kaapeli. Helsingin diakonissalaitos*. [Online]
Available at: <https://www.hdl.fi/fi/kaapeli/1846-cable-historia>
[Använd 5 mars 2007].

Helsingin Diakonissalaitos, u.d. *Kaapeli-yhteisövalmennukset voimauttavat ihmisiä ja rakentavat yhteisöjä*. [Online]
Available at: <https://www.hdl.fi/fi/kaapeli>
[Använd 5 mars 2017].

Hirvonen, E., 2009. *Voimaa sulle ja sulle ja hiukan sulle. Kuinka työhönvalmentajat kuvailevat asiakkaansa voimaantumista*. u.o.: Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi Metropolia.

Holme, I. M. & Solvang, B. K., 1991. *Forskningmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Jakobsson, U., 2011. *Forskningens termer & begrepp - en ordbok*. Hungary: Studentlitteratur.

Ketola, K., Hytönen, M., Salminen, V-M., Sohlberg, J. & Sorsa, L. 2017. *Luthersk delaktighet, Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2012-2015: En undersökning om kyrkan och finländarna*. Kuopio: Kyrkans forskningscentral (126).

Korsholms kyrkliga samfällighet, 2017. Verksamhetsberättelse för den diakonala verksamheten 2016.

Kostenius, K. & Lindqvist, A-K. 2006. *Hälsovägledning - Från tanke till ord och handling*. Danmark: Studentlitteratur.

Kyrkostyrelsens publikationer 1996:1, u.d. *En gemenskap av delaktighet och delande. Riktlinjer för utvecklandet av kyrkans diakoni och samhällsansvar*. u.o.:Kyrkans central för diakoni och samhällsansvar.

Kyrkostyrelsen, 2014. En mötande kyrka, Riktlinjer för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland fram till år 2020. [Online]
[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/EE51F042C88BBB1FC2257E2E0012D557/\\$FILE/KH_En_motande_kyrka_pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/EE51F042C88BBB1FC2257E2E0012D557/$FILE/KH_En_motande_kyrka_pdf) [hämtat: 12.4.2017].

Lantz, A., 1993. *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Latvus, K., 2009. Diakoniämbetet - en ny tolkning av dess ursprung. I verket Kummel-Myrskog, P., Sarelin, B., Ekstrand, S. (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Ev.luth kyrkan i Finland.

Malkavaara, M., 2009. Den finländska diakonins historia och nuläge. I verket Kummel-Myrskog, P., Sarelin, B., Ekstrand, S (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Ev.luth.kyrkan i Finland.

Martola, Y., 2009. Diakoni och diakonat. I verket Kummel-Myrskog, P., Sarelin, B., Ekstrand, S (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Ev.luth.kyrkan i Finland.

Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S. & Knutagård, M. 2016. *Socialt arbete - en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Moula, A., 2009. Verkställande funktioner. I verket Moula, A. red. *Empowermentorienterat socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Moula, A. & Forte, J., 2009. Den symboliska interaktionismens relevans för socialt arbete. I verket Moula, A. red. *Empowermentorienterat socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, H. & Sörensen, S., 2013. *Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber.

Payne, M., 2008. *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Porkka, J. & Pentikäinen, M., 2013. *Community of the Future. Challenges and New Approaches to Community Based Social Work and Diaconia from the CABLE Approach*. [Online].

Sacrista, 2017. *Församlingarnas folkmängd 2016*. [Online]
Available at: <http://sakasti.evl.fi/sacrista.nsf/sp2?open&cid=Content1F742F>
[Använd 24 mars 2017].

Sacrista, 2017. Uppgifterna om församlingarnas diakoniverksamhet församlingsvis 2016-2010. [Online] Available at:
<http://sakasti.evl.fi/sacrista.nsf/sp3?open&cid=Content1FB25F> [Använd 25.3.2017]

Siitonen, J., 1999. *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulu: Oulun opettajankoulutuslaitos.

Vasa svenska församling, 2017. Verksamhetsberättelse för den diakonala verksamheten 2016.

Vikström, B., 2014. *Mer än ord*. Estland: Fontana Media.

Wibeck, V., 2000. *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Wibeck, V., 2007. *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Poland: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Forskningsförfrågan till diakoniarbetare i Vasa och Korsholm 25.1.2017

I diakoniarbetet finns det mångfacetterade problem där behovet av stöd, diskussion och samtal är stort. I församlingarna finns redan många olika samlingar och grupper, men hur når man dem där nöden är störst, de som är utanför församlingsgemenskapen? På Yrkeshögskolan Novia pågår nu examensarbeten som handlar om en speciell metod för detta – CABLE.

CABLE är en metod som sedan 2009 använts på finskt håll i Finland och nu våren 2017 introduceras på den finlandssvenska arenan börjandes i Matteus församling i Helsingfors. CABLE metoden utgår från en persons vilja till förändring och betonar inkluderande, gemenskapsskapande och resursförstärkande arbetssätt. Genom gemensamma erfarenheter i grupp lär sig medlemmarna att hitta sina styrkor och att använda dem.

Vi är fyra diakonistuderanden som gör vårt examensarbete om hur CABLE-metodik kunde se ut i den svenska diakonala verksamheten i Vasa och Korsholm. Därför önskar vi göra en fokusgruppintervju med er svenskspråkiga diakoniarbetarna i Vasa och Korsholm. Våra frågeställningar för arbetet är:

- Vilka former av verksamhet finns nu?
- För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget?
- Varför skulle CABLE-metoden vara en fungerande, kompletterande metod i församlingarna?

Intervjuerna sker som en diskussion i grupp där ni diakoniarbetare diskuterar tillsammans utgående från våra frågor. Vi önskar göra intervjuerna i Korsholm den 13.2 i Smedsby församlingsgård och i Vasa den 8.2. Deltagandet sker på frivillig basis.

Fokusgruppsintervjun räcker max ca 45 minuter. Vi bandar dem för att kunna analysera materialet. Materialet används konfidentiellt endast inom detta arbete och när arbetet är klart förstörs allt material. Det färdiga arbetet laddas upp i den offentliga databasen Theseus.

Tack på förhand för er medverkan.

Åbo 25.1.2017

Bilaga 1

Kontakta oss eller vår handledare Johanna Wikgren-Roelofs om ni har frågor

Johanna.Wikgren-Roelofs(at)novia.fi

Skribenter:

Susanne Blomqvist, 050-5700653, susanne.blomqvist(at)edu.novia.fi

Ida Svenlin, 050-3612354, ida_svenlinotmail.com

Susanne Vesterlund, 040-8313981, info(at)su-we.fi

Kristina Örn, 041-4651163 kristina(at)narpes.fi

Frågeformulär för intervjuer: Datum 8.2, 13.2

1 Vilka former av verksamhet finns inom församlingarna nu?

2 Vilka slags klienter har ni inom diakonin

3 Vilka olika slags grupper finns som träffas regelbundet?

4 För vilka målgrupper saknas verksamhet i nuläget?

5 Känner församlingen till vad resursförstärkande, inkluderande och gemenskapsbyggande arbete innebär?

6 Hur når ni klienter där nöden är störst?

Bonusfråga om vi hinner: 7 Tror ni att CABLE metoden skulle vara ett kompletterande arbetssätt för att fånga upp personer som inte är med i församlingen nu?